

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií

**Přesah funkce mateřských center z pohledu
koordinátorek – Náchodsko**

bakalářská práce

Kristýna Macková

vedoucí práce: PhDr. Hana Havelková, Ph. D.

Starkoč 2014

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně odcitovány. Práce nebyla použita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26. 6. 2014

Chtěla bych poděkovat vedoucí mé práce paní PhDr. Haně Havelkové, PhD. za její odbornou pomoc, čas a ochotu.

Také děkuji za věnovaný čas a ochotu koordinátorkám mateřských center, které mi poskytly rozhovor, ale také materiály.

OBSAH

Úvod	1
Teoretická část	2
I. Mateřská centra	2
1. Historie	2
2. Co je to mateřské centrum	4
3. Síť mateřských center	8
4. Žena na rodičovské a mateřské dovolené	10
5. Občanský sektor	13
6. Prožensky orientované neziskové organizace	15
Analytická část	17
A. Metodologická část	17
1. Výzkumný projekt	17
2. Metodologické přístupy	17
3. Metody sběru dat	18
4. Výběr vzorku	21
B. Výzkumná část	22
C. Popisná část	22
1. Představení mateřských center	22
2. Srovnávací část	28
1. Vznik mateřského centra	28
2. Program	28
3. Financování	30
4. Zaměření	31
5. Pomoc s doplněním kvalifikace a návratem do práce	31
6. Ekologické programy	32
7. Dobrovolnost a zaměstnanost v centru	32
8. Návštěvníci	34
9. Spolupráce s městem	36
10. Spolupráce s dalšími organizacemi	38
11. Síť mateřských center	38
D. Úvahová část	40
1. Definice mateřského centra	40

2. Smysl a funkce mateřského centra	41
3. Problémy v mateřském centru	43
4. Osobní přínos mateřského centra koordinátorce	46
Závěr	47
Prameny	49
Literatura	50

Úvod

Mateřská centra se za dvacet let svého působení v České republice stala velkou silou v rámci občanské společnosti a rozšířila se nejen do měst, ale i vesnic. Vybrala jsem si toto téma, protože mě zajímá, jak může matka s dítětem trávit svůj volný čas na mateřské a rodičovské dovolené a co může z návštěv mateřského centra získat.

Na téma mateřských center byla napsána již řada bakalářských a diplomových prací. Například bakalářská práce Jany Chaloupkové z Fakulty humanitních studií (2002), která se částečně zabývá mateřskými centry ve své práci České ženské hnutí po roce 1989: Čtyři případové. Dále také bakalářská práce Jany Marečkové (2008), která se zaměřila na zastřešující organizaci mateřských center Síť mateřských center v České republice, také práce Petry Bezděkové (2008), která se zabývala mateřskými centry v Ústí nad Labem. Tyto práce mi byly velkou inspirací pro moji bakalářskou práci.

V mé práci se zaměřuji na formy přesahu funkcí mateřských center na Náchodsku. Co všechno může mateřské centrum ovlivnit v životě návštěvníka, koordinátorky a komunity, ve které se nachází. Jaké funkce může centrum zastupovat pro tyto lidi.

V teoretické části práce se nejdříve věnuji historii vzniku mateřských center v Německu a následně u nás. Potom se zabývám tím, jak jsou definovaná mateřská centra v odborné literatuře, k této části jsem nejvíce využila prací Moniky Jaeckel, jedné ze zakladatelek myšlenky mateřských center, a také knihu Mateřská centra (1995). Uvádím zde, jak mateřská centra pomáhají ženám vyjít z izolace domácnosti, ve které jsou uzavřené společně s dětmi, když jsou na mateřské a rodičovské dovolené. Dále se zde zmiňuji o vzniku, smyslu a funkci Síť mateřských center v České republice a organizacích, kterých je součástí. Následně se zabývám ženou na mateřské a rodičovské dovolené a jak tato situace ovlivňuje návrat ženy do práce, poté se zmiňuji o občanské společnosti a proženských organizacích, protože mateřská centra do této skupiny organizací rozhodně patří.

Analytická část mé práce obsahuje nejdříve vysvětlení metodologických postupů. V její popisné části se nejdříve věnuji představení jednotlivých center, pak zde předkládám zjištěné informace, které se týkají vzniku mateřského centra, jeho programu, financování, zaměření, návštěvníků, pomoci s rekvalifikací a návratem do práce, spolupráce s městem a jinými organizacemi a členství v Síti mateřských center v České republice. V úvahové části se zaměřuji na myšlenky koordinátorek, které se týkají definice, smyslu mateřských center, funkcí, které centrum poskytuje svým návštěvníkům, problémům a dopadu mateřského centra na život koordinátorky. V závěru práce shrnu svá zjištění.

Teoretická část

I. Mateřská centra

Podle Jany Chaloupkové (2006) jsou mateřská centra: „*svépomocné kluby rodičů s malými dětmi, převážně žen na mateřské dovolené – mateřská (rodičovská) centra. (...) Jako celek tak mateřská centra vytvářejí platformu pro zviditelňování problémů rodin s dětmi a prosazování rovných příležitostí osob pečujících o rodinu. (...) Mateřská centra poskytují rodičům předškolních dětí možnost setkávání a výměny zkušeností, odborné přednášky a další služby (např. burzy dětského oblečení a hraček), dětem nabízejí možnost kontaktů s vrstevníky a alternativu ke kolektivním předškolním zařízením. Některá mateřská centra navíc pořádají i vzdělávací kurzy usnadňující návrat na pracovní trh po skončení rodičovské dovolené. Celkově však spíše převládá orientace na programy určené pro děti. Provoz mateřských center je zpravidla podporován místní samosprávou, popřípadě církevními organizacemi.*“

1. Historie

Koncept mateřského centra byl rozvinut na konci 70. let v Německém institutu pro mládež v Mnichově jako výsledek výzkumného projektu. Tento projekt se zabýval otázkou, proč vzdělávací programy pro rodiče zasahují jen rodiny ze střední třídy, které se orientují na vzdělání. Hledal se proto projekt, který by pomohl vzdělávat rodiče v péči a výchově dětí a byl by dostupný pro co největší část populace. Výsledkem projektu byl koncept mateřského centra, výzkumnice ho navrhly pomocí rozhovorů s rodiči, při kterých se ptaly, jakou podporu by uvítala mladá rodina v péči a výchově dětí. Nejvíce námětům jim poskytly matky s nízkým příjmem. Výzkumnice, které navrhly koncept mateřského centra, byly Monika Jaeckel a Greta Tüllmann (Jaeckel 2009).

Projekt mateřského centra navrhoval levnější, dostupnější a efektivnější řešení vzdělávání rodičů, kdy se investovalo do preventivního opatření a omezila se tak cena, která by se musela platit za řešení dysfunkční socializace v rodině. Bylo snadnější podpořit rodiny, aby pomohli sami sobě a ostatním rodinám s pomocí svých zdrojů a dovedností. Ministerstvo pro rodinu německé vlády poskytlo finanční prostředky pro vznik prvních tří modelových mateřských center, která posloužila jako pilotní projekt (MINE). Tato centra vznikla v rámci organizace SOS vesniček. V současnosti je většina center zakládáných jako spolek e. V. (eingetragener Verein – spolek zapsaný v obchodním rejstříku) a další nabízí své služby v rámci církvi (Kolínská 1995: 15). S pomocí změny v německé legislativě, došlo k výrazné

podpoře iniciativ, které se zaměřili na svépomocné programy pro rodiny. Peníze poskytoval nejen stát, ale i místní a regionální úřady, které podporovaly myšlenku samotného vzdělávání rodičů v oblasti péče o dítě. Tyto změny ve financování a podpoře státu byly výsledkem úspěšného pilotního projektu mateřských center (MINE).

První tři mateřská centra byla otevřena v roce 1981 v Mnichově, Darmstadtu a Salzgitteru, první tři roky v nich byl prováděn výzkum badatelkami, které navrhly jejich koncept. V roce 1985 byla na základě fungování center publikována kniha *Mütter im Zentrum im mütterzentrum* (česky: Matky v centru - Mateřská centra), která vycházela především ze zkušeností matek, které centra navštěvovala a méně z vědeckého výzkumu badatelek. Kniha se stala velmi oblíbenou a inspirací pro zakládání mateřských center. Úspěšnost projektu vedla k vytvoření grassroots¹ hnutí a rozšíření myšlenky mateřského centra po celém Německu (*Mütterzentren - Projektbeschreibung*).

Následovalo zakládání center po celém Německu, nejprve ve městech později v obcích. Centra se stala velmi oblíbeným místem nejen pro matky s malými dětmi, ale i pro matky se staršími dětmi. Celá osmdesátá léta se neustále zvyšoval jejich počet a myšlenka mateřských center se začala šířit i do dalších zemí. V současnosti jsou mateřská centra v 22 zemích po celém světě a jejich počet neustále roste (MINE). Výjimečné je na rozvoji MC to, že se rozšířily spontánně. Nebyly tu žádné státní nebo nestátní organizace, které by koncept MC rozšiřovaly. Stalo se samo o sobě jako výsledek svépomoci a vzájemného učení (Jaekel 2007: 5). Při vytváření původního konceptu mateřských center nemyslely autorky na situaci matek v domácnosti jinde než Německu. Během let se, ale ukázalo, že koncept rezonuje se společenstvími žen v mnoha odlišných situacích po celém světě, je to vlastně druh odpovědi světového grassroots¹ hnutí na zhoršování společnosti, který se děje po celém světě (Jaekel 2009).

Na Tři krále v roce 1990 Rút Kolínská koledovala s rodinou na pražských ulicích pro Jedličkův ústav, kde se u ní zastavila paní a zeptala se, zda zná Pražské matky. Protože paní Kolínská byla členkou tohoto hnutí, domluvili se spolu na setkání a brzy na to se sešly u paní Kolínské doma. Touto kolemjdoucí byla Alena Wagnerova je novinářskou, socioložkou a žurnalistkou, která se v roce 1969 provdala do Německa. Zapojila se zde do několika organizací a tak také poznala hnutí mateřských center. Přínos mateřských center pro společnost ji tak nadchnul, že hledala někoho, kdo by myšlenku mateřského centra založil i u nás (Sít' MC 2003: 6, Pražské matky 1995: 13). Vyprávěla paní Kolínské o konceptu

¹ Grassroots – tento pojem označuje iniciativu, která vychází zespoda, od lidí, z podhoubí

mateřských center. Navrhla jí, aby takové centrum založila i u nás. Rút Kolínská zprvu odmítla, protože necítila, že by byla doma izolovaná od okolí a myslela si, že by se o MC měla pokusit nějaká žena, které se problém izolace od společnosti týká. Alena Wagnerová to nevzdávala a posílala další informace o MC. Když potom o něco později na jaře 1991 znovu mluvila s paní Kolínskou, přesvědčila ji, aby se spolu s dalšími kolegyněmi z hnutí Pražské matky, vydaly do Mnichova na exkurzi po tamních mateřských centrech, kterou jim zařídila. Tuhle nabídku nešlo již odmítnout a tak se v dubnu téhož roku vydala malá výprava Pražských matek skládající se z Rút Kolínské, Hany Jiříčkové, Ludmily Kirschnerové a manžela paní Kolínské, který pečoval o nejmladší dceru, vydala do Mnichova (Pražské matky 1997: 14). Tam se setkali s Monikou Jaeckel z Deutsche Jugend Institutu²², která jim koncept mateřského centra představila, vyprávěla jim o jeho vzniku a vývoji v Německu a potom již navštívili několik různých center v okolí. Líbila se jim atmosféra centra, kdy tu byl chaos přesto pohoda a to že každé centrum je jiné a závisí na lidech, kteří zajišťují jeho chod a ti co ho navštěvují. Návštěva se jim tolik zalíbila, že se rozhodli si založit vlastní mateřské centrum v Praze (Pražské matky 1997:15,16).

Nejprve proběhl na podzim roku 1991 v Praze workshop, na kterém se podílely dvě organizátorky německých mateřských center Monica Jaeckel a Hildegard Schoos. Seminář byl sponzorován Nadací Henricha Bölla (Jaeckel 2008:2). Navštívilo ho okolo 40 žen, které byly z Prahy a okolí. Zúčastnila se ho i Marie Nováková, která upozornila na volný prostor organizace YMCA v Praze. Programovou sekretářku YMCA Praha Petru Otřísalovou myšlenka a smysluplnost centra zaujala a volné prostory zprostředkovala pro zakládající členky (Sít' MC 2003: 6). První mateřské centrum v České republice bylo založeno v březnu 1992 a nacházelo se v Praze v ulici Na Poříčí v prostorách organizace YMCA. Od vzniku prvního centra se koncept mateřského centra rozšířil neuvěřitelně rychle po celé zemi a v současnosti je v České republice skoro 300 mateřských center, která jsou registrovaná u Sítě mateřských center (Sít' MC 2014). Existují i další, která nejsou součástí Sítě MC.

2. Co je to mateřské centrum

Mateřské centrum je prostor, kde se mohou setkávat rodiny ze sousedství. Je založené na svépomoci a spoluúčasti, myšlenka, že každý je dobrý, alespoň v jedné věci, se kterou může přispět centru a komunitě (Jaeckel 2007:7).

Mateřská centra vytváří veřejný prostor, který nabízí pocit osobního. Často může být centru popsáno jako veřejný obývací pokoj. Kombinuje mnoho elementů, které jsou atraktivní

² Deutsche Jugend Institutu – Německý institut pro mládež

nejen pro matky s malými dětmi, ale i pro mladé i starší lidi. Postupem času se z centra stává místo pro všechny věkové kategorie a nabízí směs soukromé a veřejné péče pro všechny generace, která si udržuje kvalitu rodinné péče, zatímco poskytuje úlevu a podporu pečovatelce (Jaeckel 2007: 11).

Mateřské centrum je lokální prostor, kde dochází k výměně informací, zviditelnění problémů a talentů. Všechno, co se odehrává v komunitě okolo centra, se v něm diskutuje každodenně. Cokoli co se vyskytne a potřebuje okamžitou pozornost nebo odpověď, zde může být řešeno kolektivně okamžitě (Jaeckel 2007: 7).

Mateřské centrum je místo, které je **dostupné a otevřené komukoliv**. Matky v něm mohou být sami sebou, mohou přivést své děti, aniž by tu někomu vadily a najít si nové přátele, které je podpoří nebo poradí, když mají problém. Je to bezpečné místo, kde se cítí matky jako doma. Poznávají odlišné lidi. V centru jsou si všichni rovni. Návštěvníci zde mohou uplatnit svůj talent a být za svou práci oceněni a respektováni. Všechno potřebné se nachází na jednom místě, vzniká zde sousedská komunita (Jaeckel 2007).

Mateřská centra pomáhají zlepšovat rodičovské dovednosti matek. Pomáhá matky **vzdělávat ve výchově a péči** o dítě. Matky se mohou **podělit o své zkušenosti a problémy** s ostatními matkami a vzájemně si poradit a pomoci ve výchově, protože v centru jsou děti různého věku a maminky se staršími dětmi poradí matce s dítětem mladším (Kolínková 1995). Centra nabízí poradenství ve formě přednášek ohledně výchovy, péče a zdraví dětí.

Mateřské centrum zpravidla zřizují matky na mateřské nebo rodičovské dovolené, které centrum zároveň vedou a podílí se na tvorbě programu. Centrum pomáhá matkám malých dětí vyjít z **izolace**, která je následkem celodenní péče o dítě. Je to místo, kde jsou děti vítány, poznají vrstevníky a vidí matku v jiné roli než v domácnosti (Sít' MC 2014). Ženy zde mohou vystoupit ze **stereotypu** péče o domácnost a děti (Kolínková 1995: 15).

Matky, které jsou doma s dítětem, se časem začnou cítit **osaměle a opuštěně** ve svém každodenním životě. Bývá pro ně těžké vybudovat si nové kontakty a přátelství v nové situaci. Často se ženy přestěhují do nového bydliště a nikoho zde neznají. Centrum nabízí možnost seznámit se a spřátelit se ženami, které jsou také samy doma s dětmi. Pokud je rodinný rozpočet rodiny napjatý snaží se přivydělávat si, aby přispěly do rodinného rozpočtu, ale tato práce jim přináší jen další stres a únavu. Řešením v takové situaci může být mateřské centrum, protože některé práce, které mohou ženy centru vykonávat, jsou placené a ženy si tak mohou něco přivydělat, využít své dovednosti a zároveň jsou ve společnosti žen s podobnými problémy, se kterými mohou mluvit (Kolínková 1995: 19).

Nabízí pomoc při udržování **pracovní orientace a posilování sebevědomí** žen. Všechny činnosti spojené se vznikem centra, jako je založení občanského sdružení, shánění financí a prostorů, sestavení programu, péče o public relation a zapojování se do získávání grantů, nutí ženy k úzkému vztahu s obecními úřady. Dovednosti, které se musí naučit, aby mohly centru zajistit jeho chod, se jim mohou hodit i později v pracovním životě (Síť MC 2014). Mateřské centrum je také místem, které podněcuje zájem o životní prostředí a mohou být prvním krokem žen k aktivní účasti v komunální politice (Síť MC 2003: 4).

Mateřské centrum je prvním krokem pro matky, které chtějí dobýt veřejný prostor. Každé centrum je jiné a závisí na lidech, kteří do něj chodí, jak bude vypadat. Program mateřského centra je různorodý, každé centrum ho připravuje podle potřeb návštěvníku. Většina center má v programu cvičení pro děti, cvičení pro maminky, jazykové kurzy, kurzy základního pracování s počítačem. Jednorázové akce jsou různé slavnosti, bazary, stříhání dětí a podobně. Program je zaměřen na děti i rodiče. Centra jsou různě zaměřená, některá se zaměřují více na praktické věci, jiná na umělecké aktivity a další na vzdělávání, závisí to na členech centra (Kolínská 1995: 18).

Mateřská centra mohou také pomáhat maminkám, které pochází z jiné země se **integrovat do české kultury a společnosti**, protože v mateřském centru najdou společnou řeč o mateřství, rodičovství a jejich děti se začlení mezi vrstevníky už jako malé a později takové děti mají méně problémů s integrací mezi spolužáky ve škole. Do center se cizinci dostávají náhodně nebo centrum samo oslovuje cizince, aby k nim přišli a vyzkoušeli si nabídku aktivit, které poskytují. Některá centra nabízí společné programy s cizinci, které napomáhají vzájemnému poznávání. Tato centra pořádají setkání s programy zaměřenými na kulturu a tradiční zvyky jednotlivých zemí, odkud cizinci pocházejí, včetně kulinářských ochutnávek, dětských her nebo učení lidových písní. Bohaté zkušenosti s podobnými programy mají mateřská centra zapojená do projektu „Slova nejsou důležitá“, který probíhá v Moravskoslezském kraji (Síť MC 2010). Cizince naopak zajímá, jak se žije u nás. Pak je dobré zapojovat je do činností center zaměřených na události kalendářního roku, jako jsou například tradiční zvyky spojené s Vánoci nebo Velikonoci, ale nabízí se i další, třeba vynášení smrtky, čištění studánek, svatomartinská světla, nebo Mikuláš. Centrum může poskytovat i informace o všedním životě a kurzy češtiny pro maminky a děti. Snaha center o zapojení dětí s odlišným kulturním, etnickým a sociálním zázemím do vzdělávacího projektu prostřednictvím volnočasových aktivit. Ve spolupráci s PPP (pedagogicko-psychologickou poradnou), mateřskými školami a základními školami chtějí vytvořit program, který bude naplňovat myšlenku integrace minoritních skupin. Zároveň chtějí zapojit děti ze sociálně

znevýhodněných rodin, děti z kulturně odlišného prostředí, děti cizinců z mimoevropských států žijících v ČR do dění MC (Síť MC 2010).

Některá centra se pokouší o snížení dopadu provozu MC na **životní prostředí**, o to se snaží cílenou snahou o získání informací k ekologičtějším provozu centra, transferem zkušeností jiných MC či jiných organizací a jejich adaptací na konkrétní podmínky a připravenost samotného MC. Zájem z řad návštěvníků nebo provozovatelů centra o environmentálně šetrnější činnost podporuje tato snažení. Dochází k nenásilnému přenosu myšlenek ekologického chování na maminky a děti. K tomu v centru využívají dřevěné a textilní hračky, environmentální knihovničku, nádoby na separaci odpadů, učení již malých dětí pomocí hry třídít správně odpad a vyrábění například dekorací nebo hraček pro děti z již použitých materiálů. Dále se také mohou snažit snížit objem odpadů z centra, správně odpad třídít a šetřit v centru vodu a energii (Síť MC 2009).

V rámci denního programu je zájem především o dopoledne, dále o aktivity pro děti, akce pro děti s matkami. O akce pro rodiče (kurzy, přednášky) bývá menší zájem. Má smysl dělat i akce málo navštěvované, jsou-li smysluplné a naplňují-li jejich účastníky, či organizátory. Maminky často přicházejí jako **pasivní konzumenti služeb**, ale když dostanou příležitost podílet se na dotvoření programu, mít v něm něco svého, může se stát, že se postupně mohou změnit v aktivní maminky, které se na chodu a programu centra rády podílejí. Ze zkušeností center vyplývá, že je dobré vytvářet drobné málo časově náročné jednorázové úkoly a obracet se s nimi na nové maminky. Také je třeba děkovat a vážit si všeho, co dělají a dávat jim najevo vděk za pomoc, aby se cítily užitečné. Centrum obvykle vedou dvě maminky a skupina žen, která se na fungování podílí a její složení se mění. Existence MC má velmi pozitivní vliv na rodinu a na všechno okolo ní (Síť MC 2003: 12).

Mateřské centrum dává spoustu nových nápadů a názorů, jak na **výchovu** malých dětí, tak i na **způsob využití volného času**, na různé výtvarné, hudební i sportovní aktivity. Přináší nové možnosti, jak si více užít své děti, protože doma je člověk často nechává napospas vlastním aktivitám, protože cítí povinnost věnovat se úklidu, vaření, praní apod. Je-li však člověk aktivní, plynou mu z toho zcela nepochybně a prokazatelně výhody: získávání nových užitečných zkušeností při práci v týmu, které je možné uplatnit v profesionálním životě po rodičovské dovolené. Také MC pomáhá lidem, aby se stali tolerantnější, protože se zde setkávají odlišní lidé a ti se spolu musí naučit spolupracovat. Záleží na podpoře rodiny v účasti na fungování MC a to hlavně manželů, kteří buď do centra dochází, nebo se mu vyhýbají a tolerují manželčinu účast v něm, protože ženu centrum těší (Síť MC 2003: 14, 15).

Centra často nabízí hlídání dětí v průběhu celé otvírací doby bez objednání. Pro děti je centrum bezpečným rozšířením jejich sociálního a fyzického prostoru a zkušeností. Zažijí zde uvedení a integraci do veřejného života v chráněném prostředí. Mateřská centra mohou svou činností ovlivňovat velký počet rodin ve svém okolí (Jaeckel 2007: 7, 8).

Do centra většinou chodí převážně matky, protože jsou nejčastěji doma s dětmi na mateřské a rodičovské dovolené, ale i otcové jsou vítáni, stejně jako další lidé. Centrum je přístupné komukoliv (Kolínská 1995: 15).

V některých centrech vznikají **projekty se vzdělávacími a rekvalifikačními kurzy**. Tyto projekty vznikají z potřeb a zkušeností klientek mateřského centra. Kurzy jsou hlavně zaměřené na maminky na mateřské či rodičovské dovolené, protože jejich možnosti v tomto období jejich života na vzdělávání a rekvalifikaci jsou omezené celodenní péčí o děti. Zároveň mají ztížené hledání práce nebo zahájení podnikání, protože byly několik let pracovně neaktivní, také musí vyjít vstříc potřebám své rodiny, zaměstnavatele a i svým osobním potřebám (Belková a kol. 2011: 6). Výhodou je, že v těchto kurzech je zajištěné hlídání dětí v jejich průběhu pečovatelkami v prostředí mateřského centra, které je bezpečné, plné hraček a kamarádů. Pořádání těchto kurzů v centru může přivést do něj nové maminky, které se po skončení kurzu vrátí a navštěvují další jeho program se svými dětmi (Belková a kol. 2011:13).

Spolupráce s jinými organizacemi stojí většinou na osobních kontaktech. Zdá se, že se lépe spolupracuje s nadšenci než s profesionály. Častá je spolupráce s knihovnami, školami, školkami, lékaři, poradnami, charitativními a dětskými organizacemi. Nejvíce závislá na „lidském faktoru“ je spolupráce MC se státní správou a samosprávou. Za léta působení mateřských center se situace sice dost zlepšila, ale plné porozumění a vstřícnost ze strany úřadů a politiků při řešení otázek týkajících se mateřských center, zůstává stále spíše přáním než realitou, (Sít' MC 2003: 16).

3. Sít' mateřských center

Občanské sdružení Sít' mateřských center formálně vznikla v roce 2001 oddělením od ekologického hnutí Pražských matek, které bylo současnou prezidentkou Sítě MC Rút Kolínskou spoluzaloženo na konci 80. let 20. století, ale formální vznik není skutečným začátkem této organizace, protože součástí její historie i vývoj mateřských center v ČR (Marečková 2008: 20). V rámci Pražských matek byla založena Rút Kolínskou tzv. Pracovní skupina pro mateřská centra, která uspořádala první seminář o MC (1991), poté pomáhala s poradenstvím při zakládání nových mateřských center, udržovala kontakt s existujícími centry

a pořádala neformální setkání představitelk centra (Marečková 2008: 21, 22). Jak se mateřská centra rozšířila po celé republice a stoupl i jejich počet, nestačil neformální ráz organizace k udržení takto rozsáhlé sítě. Proto se v roce 1999 sešla valná hromada, kde se měly tyto problémy vyřešit, tam se ukázalo, že nepražským centrům vadilo zaměření Pražských matek na Prahu a okolí a zastřešení organizací nazvanou Pražské matky, když centra byla rozptýlena po celé republice. Tato situace se zastřešující organizací, která nebrala v potaz celou republiku, působila neprůhledně na úřady. Tak se dočasně vytvořil tříčlenný tým (součástí týmu byla Rút Kolínská), který zastupoval mateřská centra na veřejnosti, ale toto řešení se ukázalo jako nedostačující. Proto valná hromada v roce rozhodla o osamostatnění zastřešující organizace, pověřila tříčlenný tým vytvořením stanov a 22. 10. 2011 bylo zaregistrováno Ministerstvem vnitra nové občanské sdružení Síť mateřských center v České republice (Marečková 2008: 23, 24).

Síť MC byla založena, aby koordinovala, rozšiřovala hnutí MC v České republice. Posilovala hodnotu rodiny, úlohu rodičů a mateřskou roli ženy ve společnosti. Podporovala právní ochranu rodiny, mateřství a rovných příležitostí mužů a žen (Síť MC 2003: 3).

Cílem Síť MC je koordinace mateřských center, pomoc při zakládání a vedení nového mateřského centra, podpora a rada pro již existující centra, rozšiřování povědomí veřejnosti o centrech, spolupráce se státními i nestátními organizacemi, spolupráce s partnerskými organizacemi v zahraničí, spolupráce s médii, reprezentace mateřských center v ČR i zahraničí, dokumentace společných akcí a vedení archívu o činnosti jednotlivých MC, pořádání seminářů, konferencí a kongresů, pořádání celorepublikových projektů, členství v Huairou komisi OSN (viz níže), členství v GROOTS (viz níže) a hledání finančních zdrojů a získávání finančních prostředků na práci sdružení vlastní činností (Síť MC 2003: 3).

Síť mateřských center garantuje, že členská organizace není zřízená za účelem zisku, je samostatnou neziskovou organizací nebo je zaštitěná jiným zřizovatelem, je dostupná všem sociálním skupinám bez ohledu na původ a smýšlení, dodržuje princip svépomoci, plní sociálně preventivní funkci, je místem setkávání všech věkových kategorií, s důrazem na osoby pečující o malé děti, motivuje k aktivnímu rodičovství, poskytuje všeobecné důležité informace především z oblasti rodinné problematiky, umožňuje sebezvzdělávání, předávání vlastních zkušeností a vědomostí, nabízí seberealizaci, stává se otevřenou bránou, odkud vycházejí aktivity pro širokou veřejnost a podílí se na rozvoji občanské společnosti. Název mateřského centra ani rozsah jeho činnosti není rozhodující. Všechny tyto požadavky se nachází v Etickém kodexu Síť MC schváleném valnou hromadou v roce 2007.

Rozšiřování myšlenky mateřského centra z Německa do dalších zemí vznikla potřeba hnutí, které by je všechny propojilo. Proto vznikla v roce 2001 organizace **MINE** (Mother Centres International Network for Empowerment), která je mezinárodní sítí umožňující spolupráci a výměnu informací mezi více než 1000 mateřských center, které jsou v současné době v 22 zemích světa. Mezi tyto země patří například Albánie, Argentina, Bosna, Bulharsko, USA, Rusko, Rwanda, Keňa, Rakousko, Polsko, Švýcarsko a další země. MINE je akreditována jako „Best Practise“ organizací Un-habitat a získala Dubai International Award for Best Practices to Improve the Living Environment. Tato mezinárodní uznání byla udělena organizaci MINE, protože posiluje kapacitu občanské společnosti revitalizovat místní čtvrti a oživit komunitní život (MINE). Na založení MINE se podílely ženy ze Sítě MC, které dodnes udržují styky s touto organizací a jsou jejími členkami (Sít' MC 2003).

Sít' mateřských center je členkou organizace **GROOTS** (Grassroot Organizations Operating Together in Sisterhood) od roku 2000. Myšlenka na vznik GROOTS vznikla již v roce 1985 na 3. Světové konferenci žen v Nairobi, kde si organizátorky stěžovaly, že je málo místních žen, které by se zapojovaly do debat, ve kterých politici a vládní úředníci mluví o snížení chudoby a sociální exkluzi. Cíli tohoto hnutí je posílení účasti žen v rozvoji obcí a přístup k řešení jejich problémů. Dále pomoci úspěšným ženským skupinám rozšířit své metody a přístupy po celém světě. Snaží se zaměřit mezinárodní pozornost na potřeby a možnosti místních žen a zpřístupnit možnost komunikace lokálních ženských skupin se zahraničím (Groots).

Členem **Huairou komise OSN** se stala Sít' MC ještě jako neformální organizace v roce 1999 (Marečková 2008: 23). Je to světová členská koalice ženských sítí a nevládních ženských organizací z více než 50 zemí světa. Komise vznikla v roce 1995 na 4. Světové konferenci žen v Nairobi. Členové komise věří, že je v nejlepším zájmu místních komunit a globálních oblastí rozvoje, aby grassroots ženy rozšířily svou účast a vedoucí postavení v oblasti komunitního rozvoje o práci v otázkách, které mají vliv na jejich každodenní život. Domnívají se, že účast grassroots žen v místním i světovém rozhodování je spolehlivá cesta k dosažení rovnosti žen a mužů a prosazení politiky pro chudé (Huairou).

4. Žena na rodičovské a mateřské dovolené

V současnosti přetrvává rozdělení rolí v domácnosti a rodině, podle kterého muž finančně zajišťuje rodinu a žena se stará o děti a domácnost. Tento model se v rodině nejvíce vyskytuje v době, kdy je matka na mateřské a rodičovské dovolené a nepracuje (Vodáková [eds.] 2003: 105). Stereotyp o tom, že žena je vhodnější pro péči o malé děti, se často

přesouvá i do pracovního života ženy, ve kterém je diskriminována na základě mateřství nebo možnosti, že se v budoucnu stane matkou. Zaměstnavatelé často zastávají fakt, že matka nepracuje tak efektivně jako muži a bezdětní (Bosničová 2012).

Mnoho lidí si stále myslí, že když matka dítě porodila, také ho zpravidla kojí, tak to znamená, že má přirozené předpoklady a schopnosti, aby se starala o dítě. Ve skutečnosti to, že žena dítě porodila, ji nečiní matkou, žena se nemusí jako matka po těhotenství a porodu chovat. Na druhou stranu lidská zkušenost potvrzuje, že lidé se v schopnosti pečovat o druhé liší, ale liší se nejen mezi sebou ženy, ale i muži. Norma stanovuje ženu jako hlavní pečovatelku, protože dítě porodila. Muži jsou z péče o dítě vytěsňeni, protože údajně pečovatelsví není mužům vlastní a ve vztahu k dítěti jim jsou vymezené jiné povinnosti. Někteří psychologové a psycholožky v tomto ohledu dospěli k názoru, že schopnost pečovat není specifiky ženskou schopností a i muži jsou potenciálně schopni se o dítě starat stejně dobře jako ženy (Křížová 2008: 78, 79). Rodičem se člověk nerodí, ale stává, když s dítětem vstupuje do vztahu a je v něm trvale a neustále (Batinder 1998).

Přestože se v současnosti žena podílí finančně stejným dílem na vyživování rodiny jako muž, aby si rodina udržela odpovídající životní úroveň. Muži nepřebírali téměř nic z ženských povinností, i když pomalu vzrůstá podíl práce mužů na domácích pracích. Muži plní v rodině především tzv. **mužské domácí práce** (jako je malování, menší opravy a další). Tyto činnosti jsou příležitostné, neprovádí se pravidelně a zaberou méně času než každodenní péče o domácnost (Vodáková [eds.] 2003: 106). Podíl práce mužů na domácích pracích je stále téměř zanedbatelný s tím, co mají na starost ženy. Zatímco je žena doma s dítětem, většina mužů očekává, že má čas starat se o domácnost i dítě a považuje tuto práci za samozřejmou. Pokud si muž nezkusí zůstat s dítětem sám, nemá ponětí, co vše péče o dítě a domácnost vyžaduje. Naštěstí v současnosti má muž podle zákona mnohem větší možnost podílet se na výchově dítěte už téměř od narození. Otec může vystřídat matku po sedmi týdnech od narození dítěte na rodičovské dovolené. Muži, ale možnost zůstat na rodičovské dovolené využívají jen minimálně. Obě pohlaví mají stejný předpoklad pro péči o dítě. Současní muži se snaží věnovat svým dětem více než předchozí generace otců, snaží se podílet i na péči o malé děti, jak jim to dovolí pracovní povinnosti. Muži přistupují k výchově dětí odlišně od žen a muže tu docházejí k odlišným názorům na výchovu dětí, kdy se žena považuje za důležitějšího rodiče (tráví více času s dítětem, více se mu věnuje) a muž s touto nadvládou ženy nesouhlasí. Se snahou o rovnocennější rozdělení a zástupnost rodičů v péči o dítě, zde dochází ke střetům mezi přístupem otců a matek k těmto snahám. Ženy by se rády

někdy vzdaly své pečovatelské role, ale muži chtějí dítě vychovávat, ale ne o něj soustavně pečovat (Vodáková [eds.] 2003: 108-109).

Preferovaným způsobem péče o dítě v České republice je, že se matka stará o dítě do jeho tří případně čtyř let. Tato doba strávená na rodičovské dovolené se negativně projevuje v jejích pracovních možnostech. Pokud žena byla před mateřskou a rodičovskou dovolenou zaměstnaná, má nárok vrátit se na svou pracovní pozici, ale návrat to nebývá snadný. Žena je vyčerpána péčí o dítě po návratu s práce a samozřejmě i náplň její práce se mohla za dobu její nepřítomnosti změnit. Mateřství je v naší společnosti penalizováno, protože ženy-matky, které pracují, jsou na trhu práce znevýhodněny a to nejen v přístupu k zaměstnání, ale i v pracovních podmínkách. V politice státu by mělo dojít k rozpoznání hodnoty rodiny a uznání práva rodičů kombinovat práci a péči o dítě podle svých preferencí. Vhodné zkombinování práce a péče o děti je součástí evropské politiky genderové rovnosti, která se snaží zajistit dostupnou kvalitní péči o děti, flexibilitu a jistotu práce. Tato politika se snaží vyrovnat genderové znevýhodnění žen na trhu práce (Křížová [eds.] 2008:102-103).

Značný podíl matek se chce vrátit na pracovní trh dříve než po třech letech, jak to nabízí flexibilní čerpání rodičovské dovolené. V takové situaci se pro matku stává klíčovým zabezpečení péče o dítě pomocí institucionálních zařízení či pomocí jiné osoby. V reálném prostředí dominuje celodenní péče o děti do dvou let matkami. Ve věku od dvou do tří let převažují v péči opět matky, ale ty by uvítaly větší zapojení otců do péče a výchovy, ke kterému dochází zřídka (Tomešová Bartáková 2009). Ve třech letech dítěte se matky, buď vrátí do práce, pokud jde dítě do mateřské školky nebo zůstávají doma do čtyř let dítěte. Snížení počtu fungujících jeslí, které jsou dnes dostupné jen ve velkých městech s velmi omezeným počtem míst, komplikují dřívější návrat do práce před třetím rokem života dítěte. Jesle jsou finančně náročnější než mateřské školky, a proto dostupnější jen lidem s příjmem, který pokryje náklady na péči (Tomešová Bartáková 2009).

Dalšími možnostmi, kam dítě umístit jsou hlídací dětská centra při domech dětí a mládeže, která jsou v poslední době hojně zřizována. Jejich služby jsou však využívány spíše nepravidelně podle aktuálních potřeb rodičů, naopak do dalších nově vznikajících zařízení jakými jsou miniškolky a mikrojesle dochází děti spíše pravidelně (Tomešová Bartáková 2009). Současná situace s mateřskými školkami je špatná, školky jsou přeplněné, proto neberou děti mladší tří let, někde je situace taková, že do školky berou dítě až ve čtyřech letech. Tato situace velice komplikuje návrat žen do práce, kdy si musí vzít neplacené volno a neplánovaně si prodloužit rodičovskou dovolenou a riskovat, že se nebudou mít, kam vrátit do práce až jim skončí rodičovská dovolená. Pomoc v takovýchto situacích může poskytnout

řada rodinných center, které nabízí různé možnosti péče o dítě, aby umožnila rodičům lépe skloubit profesní život s rodinou (Skálová [eds.] 2012). Mateřská a rodinná centra mohou poskytovat služby denní péče o děti, ale od ostatních poskytovatelů této služby se liší pravidelností, časovým rozsahem a kvalitou, protože si kladou odlišné cíle. Není to tedy skutečná alternativa institucionální denní péče, ale rozhodně pomáhají rodičům se sladováním rodiny a zaměstnání. Služba mateřského centra však může být pro rodiče finančně výhodná a plnohodnotná, pokud rodiče požadují péči, která je pro centra specifická a je odlišná ve specifčnosti, charakteru a kvalitě od ostatních typů služeb. Hlídaní dětí v mateřském centru je jen doplňková služba a závisí na poptávce rodičů ve společenství (Kuchařová 2009).

5. Občanský sektor

Občanskou společnost můžeme chápat jako prostor jednání a sdružování mezi rodinou, trhem a státem (Skovajsa 2010: 30), zahrnuje mnoho typů organizací. Mezi tyto organizace patří mateřská centra. Existuje organizovaná část občanské společnosti, která zahrnuje nadace, spolky, církve nebo organizace zřízené jako obecně prospěšné společnosti (např. školy a muzea). Dále je tu neorganizovaná občanská společnost, do které patří neformální společenství a sítě, veřejná shromáždění, demonstrace a občané (Skovajsa 2010: 30, 31). Většina mateřských center v ČR je občanskou společností, pokud nejsou zastřešené jinou organizací anebo fungují jen jako neorganizovaná skupina (Síť MC 2003).

Občanská společnost je oddělená od občanského sektoru neformálními aktivitami. Občanská společnost je širší pojem zahrnující také hodnoty, společenské normy a zvyklosti, které ustanovují, jak občané konají a co je podle nich správné. Občanské organizace vznikají ze základu poskytnutého občanskou společností, a proto termín organizovaná občanská společnost je vhodnější, protože na tuto vazbu ukazuje (Skovajsa 2010: 30).

Mateřská centra jsou klasický příklad aktivit občanské společnosti, vznikají z potřeby a ze zájmu občanů. Nezáleží na jejich právní subjektivitě, mohou být samostatným občanským sdružením nebo být pod záštitou jiné organizace. Důležité je, aby zůstala otevřená a dostupná všem sociálním skupinám (Síť MC ČR 2003).

Mimo občanského sektoru můžeme oblast organizované občanské společnosti nazvat také třetí, neziskový, dobrovolnický nebo nezávislý sektor. Všechny termíny označují v zásadě to samé, jen se zaměřují na jeden aspekt prostoru (Skovajsa 2010: 31).

Podle Strukturálně-operacionální definice musí subjekt splňovat pět znaků, aby patřil mezi organizace občanské společnosti. Většina mateřských center tyto znaky splňuje. Tato definice umožňuje srovnání organizovaných občanských společností v různých zemích,

protože se zaměřuje na skutečné uspořádání a fungování každé organizace (Skovajsa 2010: 38, 39; Maule 2005: 4):

1. **Organizovanost.** Organizace se musí vyznačovat jasnou a stálou organizační strukturou nebo byla založen jako právnická osoba. Jednorázová, neformální a dočasná shromáždění a skupiny nejsou organizacemi občanské společnosti, i když mohou patřit do neformální části občanské společnosti.
2. **Soukromý charakter a nezávislost na státu.** Organizace nebyla zřízena státem ani pod něj nepatří. Neznamena to, že by nemohla dostávat většinu prostředků na svůj chod od státu nebo že zástupci státu nemohou být jejími členy.
3. **Zásada nerozdělování zisku.** Organizace nerozděluje zisk mezi své členy, vlastníky nebo manažery. Může zisku dosahovat, ale není jejím účelem ho vytvářet a rozdělovat. Zisk musí použít při naplňování svého poslání.
4. **Samosprávnost.** Organizace je schopná sama sebe spravovat a má k tomu potřebnou strukturu. Není řízen jinou organizací.
5. **Dobrovolnost.** Organizace vykonává činnost za spoluúčasti dobrovolníků. Může být podporována dobrovolnými dary, využívat práce dobrovolníků nebo dobrovolníci můžou být v jejích řídicích orgánech. Zastoupení dobrovolnického prvku nemusí být většinové. Dobrovolnost znamená také nepovinnou povahu členství v organizaci nebo spolupráce s ní.

Podle Friče (1998: 30-34) by neziskové organizace v neziskovém sektoru měly plnit tyto důležité funkce:

- **Servisní funkce** – poskytují služby nejrůznějšího charakteru nejen členům a cílovým skupinám, ale i široké veřejnosti. Zajímají se o služby, které jsou nedostatečně zabezpečené státem a soukromým firmám se nevyplatí.
- **Participační** – informují občany o aktuálních problémech, které se jich týkají. Nabízí jim prostor, kde se mohou na rozhodování a jejich řešení podílet a mobilizují občany.
- **Inovační** – hledají nové postupy při řešení společenských otázek, hledají nová řešení nepojmenovaných problémů.
- **Funkce ochrany práv a sociální změny** – jsou zprostředkovateli mezi státem a občany. Chrání občany před nadvládou státní byrokracie a soukromých organizací.

- **Expresivní a školící funkce** – nabízí prostor, ve kterém se mohou jejich členové a návštěvníci volně vyjádřit své názory. Poznávají, reprezentují a rozvíjejí jejich zájmy.
- **Komunitní a demokratizační funkce** – pomáhají posilovat pocit solidarity a komunity, povzbuzují vzájemné interakce, umožňují podílet se na veřejné politice i jinak než jen prostřednictvím voleb.

6. Prožensky orientované neziskové organizace

Po roce 1989 v důsledku změn v občanské společnosti vzniklo mnoho ženských organizací a skupin. Podněty pro vznik ženských organizací přicházely také ze zahraničí, které podporovalo i jejich skutečný vznik (Vodrážka 2006 : 61). Mezi tyto organizace patřily i první mateřská centra, která měly podporu z Německa při svém vzniku (Kolínská 1995).

Organizace v neziskovém sektoru, které se zaměřují na podporu a pomoc ženám, zlepšení jejich postavení a prosazování genderové rovnosti můžeme označit za prožensky orientované. Mezi ně můžeme podle Chaloupkové (2006) zařadit:

1. Organizace poskytujícím ženám profesionální pomoc nejrůznějšího typu (právní, ekonomická, sociální)
2. Svépomocná sdružení žen (např. mateřská centra)
3. Organizace zaměřující se na prosazování ženských práv a genderové rovnosti

Významnou skupinu mezi na ženy orientovaných neziskových organizací tvoří skupina neziskových organizací, které se svojí činností zaměřují na rodinu. Nejvíce jsou mezi nimi zastoupena mateřská centra, která fungují na základě svépomoci maminek na mateřské a rodičovské dovolené (Chaloupková 2006: 31).

Organizace orientované na podporu žen nebo prosazování genderové rovnosti můžeme charakterizovat ze dvou hledisek. Prvním je tematické zaměření, druhým je soubor činností, které používají při dosahování svých cílů. Jednotlivé organizace se liší tím, jak moc se svou činností obrací na širokou veřejnost a jak moc se snaží ovlivnit rozhodovací mechanismy. Mohou se svými aktivitami zaměřovat převážně na pomoc svým členům a širší veřejnosti (*servisní funkce*) nebo naopak jejich hlavním cílem můžou být mobilizační činnosti, artikulace problémů a prosazování jejich řešení (*participační funkce*). Většina organizací se snaží propojit obě funkce (Chaloupková 2006:31).

Na ženy orientované organizace poukazují na nedostatky sociální politiky (například situace samoživitelů a samoživitelek a matek na mateřské a rodičovské dovolené) a otázky harmonizace práce a rodiny. Síť mateřských center, pod kterou se sdružila mateřská centra, si

vymezila za cíl snahu posilovat hodnoty rodiny, mateřství a rovných příležitostí mužů a žen. Dohromady spolu všechna mateřská centra vytváří prostor pro upozornění na problémy rodin s dětmi a prosazování rovných příležitostí pro osoby pečující o rodinu (Chaloupková 2006:32).

Analytická část

A. Metodologická část

1. Výzkumný projekt

Cílem výzkumu je zjistit k jakému přesahu funkcí mateřských center na Náchodsku dochází. Na tento cíl se zaměřuji z pohledu několika koordinátorek mateřských center v této oblasti. Zkoumám, jaké funkce mateřské centrum plní v osobní a politické oblasti života svých návštěvnic, návštěvníků, koordinátorek a komunity okolo mateřského centra. Zajímá mě také, jak mateřská centra na Náchodsku vznikla, jak fungují a jak jsou financována. Snažím se zjistit, co přináší centrum matkám i dětem, ale i ostatním členům rodiny a komunitě v okolí centra celkově a kdo všechno ho navštěvuje. Jaké další funkce může centrum plnit pro komunitu, ve které se nachází. Dále zjišťuji, s jakými dalšími organizacemi spolupracuje, jestli nabízí programy spojené s ekologií. Dále se zajímám o spolupráci center s městem a dalšími organizacemi, a jestli jsou součástí Sítě mateřských center. Následně mě zajímá, co osobně mateřské centrum přineslo koordinátorkám centra, co jim dalo za zkušenosti a dovednosti.

2. Metodologické přístupy

Pro vypracování mé práce jsem si zvolila kvalitativní výzkum, protože se domnívám, že nejlépe odpovídá kvalitativní výzkumná metoda tomu, co chci zjistit o mateřských centrech. Snahou kvalitativního výzkumu je porozumění lidem v sociálních situacích a určování proměnných, které jsou relevantní pro porozumění zkoumaného problému z pohledu respondenta (Dismann 2007:289, 290). Výhodou kvalitativního výzkumu je, že se mohou výzkumné otázky během výzkumu, sběru a analýzy dat upravovat. Stejně se dá také upravit výzkumný plán a přesto pokračovat ve výzkumu. Mohu tedy během výzkumu své domněnky a závěry neustále přezkoumávat a až po sběru dat se rozhodnout, která potřebuji (Hendl 2005: 50). Podle Dismana (2007: 286) je cílem kvalitativního výzkumu vytváření nových hypotéz, nového porozumění a vytváření teorie. K dosažení tohoto cíle používá kvalitativní výzkum induktivní logiku. Nejprve výzkumník sbírá data. Poté pátrá po pravidelnostech a významu dat, vytváří předběžné závěry a výsledkem výzkumu můžou být nově formulované hypotézy nebo teorie (Dismann 2007:287).

Kvalitativní výzkum shromažďuje velký počet dat o malém počtu jednotlivců, vyznačuje se poměrně nízkou reliabilitou, proto nejde výsledek zobecnit a použít na celou

populaci, ale naopak má vysokou validitu, díky slabé standardizaci, volným otázkám a odpovědím ve výzkumu (Dismann 2007: 287). Já se snažím v mém výzkumu zjistit a popsat přesah funkcí mateřských center na Náchodsku a vytvořit závěry, které budou shrnovat funkce mateřských center právě tady a budou na ně uplatnitelná.

3. Metody sběru dat

Pro vypracování výzkumu jsem použila více zdrojů dat. Použila jsem rozhovory poskytnuté koordinátorkami jednotlivých center a materiály, které mi poskytla centra nebo jsem je našla na jejich internetových nebo facebookových stránkách. Těmito materiály byly propagační letáky, výroční zprávy, stanovy sdružení a podobně. Tyto dokumenty mi sloužily jako první zdroj informací o jednotlivých centrech a získala jsem z nich základní přehled o aktivitách center. Získala jsem z nich odpovědi na základní otázky okolo vzniku a fungování center. Na mé ostatní otázky mi odpověděly rozhovory s koordinátorkami.

Můj výzkum se dá charakterizovat jako kvalitativní výzkum feministické sociologie, která zavádí princip rovnosti ve vztahu mezi výzkumníkem nebo výzkumníci a dotazovanou osobou a zasahuje i do způsobu jazykového vyjadřování. Feministický výzkum proto používá místo pojmu respondent a respondentka pojmy jako komunikační partner a partnerka nebo participant a participantka výzkumu. Tento feministický princip je odlišný od pozitivistického vědeckého rozhovoru, který vyžaduje objektivitu, protože požaduje otevřenost, účast a rozvoj potencionálního vztahu mezi dotazovanými a tazatelkami nebo tazateli (Křížová 2011: 39).

Protože jsem si zvolila jako součást mého výzkumu rozhovor, mohla jsem využít toho, že tato technika zachycuje pocity, myšlenky názory a představy komunikačních partnerek v okamžiku jeho provádění. Pro můj výzkum jsme si zvolila **polostrukturovaný rozhovor**, který poskytnul dostatečnou volnost pro vlastní vyprávění mým komunikačním partnerkám a zároveň umožnil orientovat se na oblasti, které jsou relevantní pro můj výzkum (Křížová 2011:40). Nechává mi prostor k tomu, aby lidé mohli odpovídat, jak chtějí a dozvím se tak informace, které bych z uzavřených otázek nezískala (Hendl 2005). Tento typ rozhovoru mi umožnil snadnější analýzu dat, protože v přepisu jsou jednotlivá témata snadněji lokalizovatelná podle jednotlivých otázek (Hendl 2005: 173). Pro rozhovor jsem si připravila seznam témat s podotázkami, na které jsem se chtěla zeptat. Otázky jsem v jednotlivých rozhovorech neformulovala stejně, a jejich pořadí sem upravovala v průběhu samotného rozhovoru podle toho, jak mi komunikační partnerky odpovídaly. Pokud zmínily nějaké téma před tím, než jsem se na něj zeptala, doptala jsem se na něj, aniž bych se na to ptala později. Snažila jsem se, aby na sebe otázky logicky navazovaly (Hendl 2005: 174). Pokud nebyla

otázka participantce jasná, tak jsem jí ji znovu zopakovala, případně dovysvětlila, aby pochopila, na co jsem se jí ptala. Protože jsem potřebovala, aby výsledná data z jednotlivých rozhovorů pro mě byla srovnatelná. To znamená, že všechny komunikační partnerky musely pochopit otázky stejně (Dismann 2007: 57). Při pokládání jednotlivých otázek jsem se snažila, aby nebyly sugestivní (návodné), protože odpovědi na takové otázky by snižovaly validitu mého výzkumu tím, že by vybízely participantky k určité odpovědi a nedávaly jim prostor pro jejich vlastní názor na otázku (Dismann 2007:149).

Průběh mého výzkumu byl následující. Nejprve jsem napsala email do jednotlivých mateřských center, jestli by mi byly koordinátorky ochotné poskytnout rozhovor a nějaké dokumenty pro můj výzkum. Následně jsme se domluvily na schůzce, kdy rozhovor proběhne, ukážou mi, jak centrum vypadá a jak funguje. Koordinátorkám jsem dala naprostou volnost v tom, kdy a kde se chtějí sejít. Snažila jsem se jim maximálně vyjít vstříc, aby jim to pracovní a časově, co nejvíce vyhovovalo. Předtím než jsem šla provést rozhovory, tak jsem prozkoumala dostupné dokumenty o centru, které jsem našla na internetu a byla jsem tak obeznámena s každým centrem, co nejlépe. Všechny koordinátorky byly milé, udělaly si na mě dostatek času a plně se mi věnovaly. Několik rozhovorů probíhalo přímo v centru, buď v kanceláři koordinátorky, nebo v jiné místnosti v centru, ale jeden rozhovor jsem prováděla v kavárně, která občas spolupořádá akci s mateřským centrem, z kterého koordinátorka byla. Ve všech pěti případech jsem mluvila s koordinátorkami jednotlivých mateřských center. Než jsem začala jednotlivé rozhovory, představila jsem krátce sebe a dosavadní průběh a cíle mého výzkumu. Vyžádala jsem si od nich informovaný souhlas a ujistila jsem je, že všechny výroky budou v mé práci uvedeny anonymně. Všechny rozhovory jsem si nahrávala na diktafon se souhlasem komunikačních partnerek. Jednotlivé rozhovory trvaly okolo půl hodiny a více, s některými jsem se bavila neformálně dál i po vypnutí diktafonu. Ve třech centrech jsem navštívila i právě probíhající program pro maminky a děti.

Při přípravě tematických okruhů jsem se inspiroval především prací Petry Bezděkové o mateřských centrech v Ústí nad Labem (2008), dále jsem se inspiroval prací Jany Marečkové (2008) o zastřešující organizace Síti mateřských center, ale také jsem si přidala některé okruhy do mých otázek, aby odpovídaly záměrům mého výzkumu.

Nejprve se sem se při rozhovoru zeptala na nejobecnější otázky – jak mateřské centrum vzniklo, proč, kdy a kdo ho založil. Jak by mateřské centrum definovaly, jaké jsou podle nich jeho smysl a funkce. Jakým způsobem získávají finance, jak centrum propagují, co nabízí za program a služby, na koho jsou zaměřeni, zda na matky nebo děti nebo na oboje stejně. Jestli nabízí pomoc rekvalifikací a návratem na trh práce, kdo všechno centrum

navštěvuje, o čem se v něm baví. Jak jsou matky zapojené do fungování centra, co plánují do budoucna a co jim působí problémy. Spolupracují s městem na pořádání akcí nebo společných programů. Jestli se centrum zapojuje do politiky města, ve kterém se nachází a jestli některé maminky vstoupily do místní politiky. S jakými dalšími organizacemi spolupracují (například jiná mateřská centra) a jaký mají vztah se Sítí mateřských center. Pak jsem se ptala na něco, co mě například o centru zaujalo, kdy jsem o něm pročetla dostupné dokumenty. Jako například ekologické a multikulturní aktivity. A jako poslední jsem se ptala na to, co osobně jednotlivým koordinátorkám mateřské centrum dalo.

Při zpracování dokumentů jsem věnovala největší pozornost jejich obsahu a jejich analýzu chápu jako zkoumání, ze kterého jsem získala informace o vzniku, vývoji, programu, návštěvnících a spolupráci jednotlivých mateřských center (Hendl 2005). Takto jsem také zpracovala část rozhovorů, kterou jsem využila do srovnávací části výzkumu.

Jednotlivé rozhovory jsem po zaznamenání na diktafon přepsala. Rozhovory jsem označila značkami R1, R2, R3, R4 a R5, abych zaručila anonymitu jednotlivých rozhovorů. Pro přepis rozhovoru jsem použila techniku doslovné **transkripce**, která je vhodná pro podrobné vyhodnocení získaných dat, o které se snažím. Protože mi především záleží na obsahově-tematické rovině, upravila jsem získané texty do spisovného jazyk, vynechala jsem nadbytečná citoslovce a nedokončené věty (Hendl 2005: 2008), ale to byly jediné zásahy, které jsem provedla při transkripci. Přepisy rozhovorů jsem k práci nepřiložila, protože by z nich bylo možné odvodit identitu jednotlivých komunikačních partnerek a nemohla bych tak zachovat jejich anonymitu.

Pro analýzu získaných dat z rozhovorů pro úvahovou část výzkumu jsem použila metodu **kódování**, kdy jsem procházela všechna nashromážděná data a hledala pravidelnosti (Hendl 2005: 226). Proces sběru dat musel probíhat současně s analýzou, takže pokud jsem při analýze již získaných dat narazila na nějaké nejasnosti, mohla jsem si doplnit chybějící informace od komunikačních partnerek. Specificky jsem se snažila využít při analýze rozhovorů pro úvahovou část metodu kódování podle Strausse a Corbinové (1999). Tato metoda, pokud jsou správně dodrženy její postupy, umožňuje vytvářet výzkumníkovi teorii z empirického výzkumu a poskytuje vědeckou validitu, zobecnitelnost, reprodukovatelnost, přesnost, ověřitelnost, kritičnost a soulad mezi teorií a pozorováním (Strausse, Corbinová 1999: 17, 20). Analýza se skládá ze tří typů kódování. Jsou to kódování otevřené, axiální a selektivní (Strausse, Corbinová 1999: 40). Nejprve při otevřené analýze dojde k třídění pojmů podle toho, zda patří ke stejnému jevu a označí se kódem. Potom se rozebírají, prozkoumávají, porovnávají a vytváří se z nich kategorie. Podobné jevy vytváří společnou

kategorii, kterou si pojmenujeme názvem, který co nejvíce souvisí s údaji a zároveň musí být abstraktnější. Také se vytváří subkategorie kategorií (Strausse, Corbinová 1999: 42 – 47). Axiální kódování naopak znovu skládá dohromady údaje z otevřeného kódování, pomocí vytváření spojení mezi kategoriemi a subkategoriemi (Strausse, Corbinová 1999: 71). Při selektivní metodě se vytvoří centrální kategorie a hlavní kategorie a propojí se mezi sebou vzájemnými vztahy (Strausse, Corbinová 1999: 105).

4. Výběr vzorku

Pro můj výzkum jsem si vybrala Náchodsko, protože pocházím z malé vesnice u Náchoda, který se nachází ve východních Čechách u našich hranic s Polskem. Dodnes tady žiju a mám přehled o místních mateřských centrech. Přišlo mi zajímavé zkoumat, jak se mohou odlišovat mateřská centra, která jsou od sebe vzdálená jen několik kilometrů. Pro výzkum jsem si zvolila mateřská centra, která se nachází ve městech, které bych zařadila do oblasti zvané Náchodsko. Nezabývala jsem se mateřskými centry, která se nachází na vesnicích, protože mi přišlo, že by vzorek neměl výpovědní hodnotu, pokud by centra nebyla srovnatelná mezi sebou tím, že se nachází ve městě. Pro výzkum jsem zvolila dvě mateřská centra, která jsou v Náchodě, který má přibližně dvacet tisíc obyvatel, a k tomu centra z Hronova, Nového Města nad Metují a Červeného Kostelce. Tyto města mají přibližně sedm až deset tisíc obyvatel. Dohromady jsem tedy zkoumala pět mateřských center ze čtyř měst. Od Náchoda jsou jednotlivá města vzdálena přibližně osm až dvanáct kilometrů. Omezila jsem se na tuto vzdálenost od Náchoda i pro výběr mateřských center do výzkumu. V tomto okruhu existuje ještě mateřské centrum v České Skalici, které v současnosti funguje jen velmi omezeně. Pořádají několikrát do roka jednorázové akce, ale nemají otevřeno každý týden. Rozhodla jsem se ho do výzkumu nezahrnout, protože funguje jen příležitostně a nepodobá se svým fungováním ostatním centrum, která jsem zvolila.

B. Výzkumná část

Analýzu jsem rozdělila do dvou částí. V popisné části výzkumu se především zaměřuji na informace faktického rázu. V této části nejprve jednotlivá centra krátce představím a dále uvádím zjištěné informace podle témat, které jsem si připravila (viz níže). Informace, které jsou veřejně dostupné a získala jsem je z letáků, internetových stránek a facebooku jsem v této části označila jako dokumenty. Pokud zde používám informace získané od koordinátorek center, tak jsem jednoduše uvedla vedle informace do závorky, že je to z rozhovoru, ale neposkytuji číslo rozhovoru, abych zachovala anonymitu v ostatních částech. V popisné části, která se zabývá srovnáním jednotlivých center, uvádím u citací rozhovorů jejich čísla. V této části se tedy budu věnovat.:

1. Vznik mateřského centra – kdy, kde, jak a proč bylo založeno
2. Program – jaký nabízí pravidelný program, jak centrum funguje v létě
3. Financování – kde získávají finance
4. Zaměření – zaměřují se více na děti nebo dospělé, nebo na oboje stejně
5. Pomoc s doplněním kvalifikace a návratem do práce
6. Ekologické programy
7. Dobrovolnost a zaměstnanost v centru – jak se maminky zapojují do běžného fungování, má centrum nějaké zaměstnance?
8. Návštěvníci – kdo všechno centrum navštěvuje, maminky, děti, ostatní příbuzní nebo i chůvy?
9. Spolupráce s městem
10. Spolupráce s dalšími organizacemi – například jiná mateřská centra nebo mateřské školky a jiné organizace
11. Síť mateřských center – jsou její součástí?

V interpretační části se budu zabývat myšlenkami a úvahami dotazovaných koordinátorek, na které jsem se buď ptala přímo, nebo se objevily v rozhovoru. Tyto názory jsou osobní myšlenky jedince a nemusí zastávat stanovisko celého mateřského centra, proto rozhovory uvádím označené pomocí čísel, která jsem jim náhodně přidělila.

1. Definice mateřského centra
2. Smysl a funkce mateřského centra
3. Problémy v centru
4. Osobní přínos mateřského centra koordinátorce

C. Popisná část

1. Představení mateřských center

Klub SUN Náchod, Mateřské centrum Hopsáček

Mateřské centrum Hopsáček se nachází v Náchodě na sídlišti u nemocnice ve výměníku tepla. Myšlenka na jeho vznik vznikla v roce 1999, když zde propukla snaha využít volný prostor výměníku tepla, který byl využíván jen minimálně při volbách a schůzkách místního osadního výboru. Nejprve se o prostor zajímala církev, ale tato myšlenka se neujala. Nakonec se jedna aktivní maminka s třemi předškolními dětmi rozhodla založit dětský klub Hopsáček pro maminky s dětmi ve věku 1 až 4 roky. Myšlenka se rychle rozšířila mezi matkami na sídlišti a s pomocí Církve bratrské, města Náchodu a místních aktivních matek se v lednu 2000 klub otevřel. Nejprve fungoval jen úterý dopoledne, ale během několika let se otevírací doba rozšířila na několik dnů v týdnu a plno doplňkových akcí pro děti a rodiče k tomu (dokumenty centra).

Nejprve se nabídka služeb centra rozšířila o večery, kdy chodily cvičit maminky. K tomu se přidaly větší děti, které již chodily do školky či školy, ale měly zájem se do centra vracet, a proto pro ně byly vytvořené odpolední zájmové kroužky. K tomuto rozšíření mohlo dojít díky rekonstrukci a zvětšení prostorů, které měli k dispozici (rozhovor). Na chodu klubu se podílelo několik aktivních matek a dobrovolníků ze sídliště. Až do 1. 3. 2004 fungovalo centrum neoficiálně, tehdy se stalo občanským sdružením, které je zaregistrované pod názvem Klub SUN Náchod. Zkratka SUN znamená sídliště u nemocnice. Občanským sdružením se stali, protože se služby centra velmi rozšířily a bylo potřeba jim dát řád. Název mateřské centrum Hopsáček je ve skutečnosti neoficiální (dokumenty centra).

V současnosti je centrum otevřeno od pondělí až do pátku od devíti do sedmi hodin večer. Centrum se skládá z herny, cvičebny, počítačové učebny, šatny, kanceláře, sociálního zařízení a kuchyňky. Počítačovou učebnu využívají mimo jiné k pořádání rekvalifikačních kurzů ve spolupráci s různými organizacemi. Herna je otevřena každý den od devíti do dvanácti hodin. Dopolední programy patří maminkám, které jsou s dětmi na mateřské a rodičovské dovolené. Odpoledne patří dětem a večery dospělým. V pondělí a ve středu odpoledne se konají kurzy angličtiny pro všechny, jak děti tak dospělé. Centrum nabízí sportovní kurzy jako florbal, kalanetiku, pilates, aerobic a různé druhy tance pro všechny věkové kategorie (dokumenty centra).

O víkendu centrum poskytuje svoje prostory za menší úplatu objednaným akcím nebo i jednotlivcům, kteří mají o prostory zájem. O prázdninách má centrum zavřeno, ale v této době nabízí příměstské a pobytové tábory. Tábory jsou věkově rozlišené, ale nejmladším dětem musí být alespoň tři roky. Tábory pro předškolní děti jsou v období, kdy jsou mateřské školky zavřené, takže je v této době zastupují. Centrum pořádá rozmanité jednorázové akce průběžně celoročně (rozhovor).

V čele centra je předsedkyně občanského sdružení, která zajišťuje běžný chod centra. Na dopoledních programech se aktivně podílí maminky. Odpolední kroužky vedou především lektoři a jsou finančně náročnější (rozhovor).

Mateřské centrum Klíček, Hronov

Vzniklo v roce 2004 z popudu maminek na mateřské a rodičovské dovolené, které se neměly společně, kde scházet, protože v Hronově žádné místo zaměřené na ně neexistovalo. Již od počátku se nachází v prostorách, které jim poskytuje Církev adventistů sedmého dne za menší poplatek. S církví mají bezproblémový vztah již od počátku a vzájemně si vychází vstříc a pomáhají si i s pořádáním akcí. Prostory centra se skládají z velké herny, sociálního zařízení, kuchyňky a skladu, kde odkládají hračky. Centrum funguje jako místo pro maminky, kde se mohou i s dětmi scházet (rozhovor).

Centrum se dodnes nestalo zaregistrovanou neziskovou organizací. Název centra, který používají na letáčích je Klub maminek Klíček, ale například na facebooku a i v místním zpravodaji jsou zmiňováni jako mateřské centrum Klíček. Funguje stále jen na základě dobrovolnosti. Ve vedení je již od založení čtvrtá maminka. Vedení se mění vždy, když jedna maminka se vrací do práce, tak to převezme jiná, která je na mateřské nebo rodičovské dovolené a je ochotná se tomu věnovat. Centrum má otevřeno od pondělí do středy vždy dopoledne od 9. 30 asi do 11.30. Každý den je věnovaný jiné věkové kategorii dětí. V pondělí chodí děti od jednoho roku do dvou, v úterý od dvou let do čtyř a ve středu je to pro děti do jednoho roku. Program se skládá ze společného cvičení a poté je volná herna, kdy se vytáhnou různé hračky pro děti. Společné cvičení vede vždy maminka, která má připravený každý týden trochu odlišný program, aby to děti stále bavilo. Neposkytují žádné další kroužky jen pro maminky jako večerní cvičení a podobně (rozhovor).

Maminky spolu také pořádají společné výlety na farmu nebo do zábavního parku. Naopak pořádají různé přednášky, které se zabývají zdravím, dětmi a podobně. Dále každý měsíc pořádají alespoň jednu velkou společnou jednorázovou akci, která se uskutečňuje přímo v centru nebo u domu, ve kterém se centrum nachází (rozhovor).

Mateřské centrum Macíček, Děčko Náchod

Centrum se nachází v budově Děčka, která se nachází pod náchodským zámkem. Patří mezi programy, které nabízí Dům dětí a mládeže Děčko. V Děčku má vyhrazený prostor pouze pro své potřeby, který se skládá z velké herny, kuchyňky, sociálního zařízení, tělocvičny a využívá i jiné prostory Děčka, když pořádá přednášky pro rodiče o tématech týkajících se zdravého životního stylu, zdraví a výchovy dětí a podobně. Centrum bylo založeno po rekonstrukci Děčka v roce 2007. Důvody k založení byly, že Děčko nenabízelo žádný program pro předškolní děti a ani maminky (rozhovor).

Otevřeno má od pondělí do čtvrtka, dopoledne od devíti do dvanácti hodin, kdy probíhá program pro maminky s dětmi a odpoledne je otevřená volná herna, od 15.30 do 17.30, tu často využívají maminky, když čekají na starší děti, které jsou v kroužku pořádaných Děčkem. Ve středu je odpolední herna věnována jazykové herně, kdy je zde rodilý mluvčí, se kterým se maminky mohou rozmluvit a děti pochyť první cizí slova. O vedení dopoledních programů se starají maminky a jsou rozděleny podle věku dětí. Program je vždy naplánovaný na celý měsíc a rodiče ho dostávají předem buď elektronicky přes email, nebo ve formě letáčku. Náplní kroužku jsou pohybové hry, říkadla, zpívání a pro starší děti tvořivé vyrábění (dokumenty centra).

Centrum nabízí i kurz angličtiny pro maminky s rodilým mluvčím a v době výuky jsou děti hlídány v herně. Běžný chod centra na starosti jedna maminka, která zde pracuje na dohodu o pracovní činnosti, ostatní maminky pomáhají dobrovolně. Pomáhají maminkám s rekvalifikací prostřednictvím spolupřádání kurzů s úřadem práce. K těmto kurzům využívají počítačovou učebnu v Děčku. Také nabízí jednorázové kurzy na ovládání počítače, wordu, excelu a grafických programů (rozhovor).

Jednou za měsíc pořádají program evropské kuchyně, kdy je pozvány cizinec do centra (Většinou je to dobrovolník, který pracuje v Děčku na výměnném pobytu), maminky s dětmi společně s ním vaří a dozvídají se o jeho rodné zemi. Centrum pořádá celoročně různé jednorázové akce podle roční doby a svátků. Dále nabízí různé jednorázové dílničky, ve kterých děti využívají různé materiály a vyrábí výrobky. O prázdninách pořádají příměstské tábory (dokumenty centra).

Mateřské centrum Na Zámečku, Nové Město nad Metují

Mateřské centrum Na Zámečku bylo založeno jako občanské sdružení dne 24. 9. 2004 a zahájilo činnost 27. 1. 2005. Letos 24. 3. 2014 centrum změnilo svůj právní status na obecně prospěšně organizaci. Mezi nejhlavnější služby centra patří zajištění provozu veřejně

přístupné herny, ve které je umožněno setkávání a aktivity rodičů na mateřské a rodičovské dovolené a jejich dětí. Centrum má od počátku své prostory na zámku v Novém městě nad Metují. Centrum se skládá z herny, kuchyňky a sociálního zařízení. V současnosti je centrum otevřeno od pondělí do pátku. Dopoledne je vždy otevřeno od 9. 30 do 11. 30, odpoledne je k dispozici v pondělí volná herna. Dopolední programy jsou věnovány dětem a maminkám. V pondělí je cvičení, v úterý vaření, ve středu výtvarné vyrábění, ve čtvrtek jsou říkadla a cvičení a v pátek je kurz angličtiny pro děti a rodiče a po něm následuje herna (dokumenty centra).

Centrum nabízí nejen hernu a místo pro setkávání matek s dětmi, ale pořádá řadu dalších akcí, jako jsou například výlety, bazary, prodeje výrobků vyrobených v centru a akce v rámci různých svátků v roce (dokumenty centra).

Centrum pořádá jednorázové akce, které se týkají návratu žen do práce a jejich vzdělávání. Například miniškola návratu do práce, Krok k zaměstnání, Problematika nástupu na a návratu z MD a RD, série přednášek Respektovat a být respektován a Mýty ve vzdělávání. Několikrát do roka pořádají přednášky, které se zaměřují na zdraví a výchovu dětí, ale i těhotenství a porod. Nabízí také cvičení pro těhotné a od podzimu zde budou probíhat kurzy angličtiny Helen Doron pro děti veškerého věku. O prázdninách mají otevřeno jednou týdně, v těch týdnech, kdy nepořádají příměstské tábory pro děti starší tří let. Příměstské tábory jsou pořádány jako náhrada mateřských školek, které jsou v době konání táborů zavřené (rozhovor).

Centrum se bude příští rok v lednu stěhovat do nových prostorů a s tím souvisí i snaha rozšířit svoji činnost například o hlídání dětí (rozhovor).

Mateřské centrum Veselý domeček, Háčko Červený Kostelec

Centrum tu funguje pod záštitou Oblastní charity Červený Kostelec. Centrum je určeno dětem do šesti let a vzniklo v roce 2000 na popud Háčka, které je centrem volného času a vzdělávání. Háčko, které mateřské centrum dnes zaštiťuje, nic takového nenabízelo. Centrum má svoji hernu v budově Háčka, ve které poskytuje volnočasové kroužky pro děti a dospělé. Dopoledne od pondělí do středy je vždy program s koordinátorkou a to je cvičení rodičů s dětmi. Tyto cvičení jsou rozdělená do šesti skupin podle věku dětí. V pondělí odpoledne probíhá cvičení pro těhotné a jednou za měsíc je tu přednáška po ně. Dále jsou tu pořádány přednášky o zdraví a výchově dětí. V ostatním čase je v mateřském centru otevřená volná herna, která je volně přístupná (internet).

Pro děti předškolního věku pořádají pravidelné jednorázové akce, kterých se hojně účastní i se svými rodiči. Jedná se například o lampiónový průvod, mikulášskou nadílku, dětský karneval či pohádkový les. O prázdninách je centrum zavřené jen, když je herna využívána příměstskými tábory, ale v ostatních týdnech funguje a je k dispozici maminkám. Centrum nepořádá žádné rekvalifikační kurzy pro maminky, ale mohou navštěvovat jazykové kurzy pořádané pro dospělé Háčkem (rozhovor).

2. Srovnávací pohled

1. Vznik mateřského centra

Důvody pro vznik mateřského centra jsou různé. Například u center R1, R3 a R5 bylo hlavním důvodem získat **prostor**, kde by se maminky mohly **scházet a sdružovat** se celoročně, protože žádné místo, které by matky a děti vítalo, neexistovalo. Na zakládání těchto center se podílelo více maminek, alespoň dvě až tři.

„A daly to dohromady maminky, aby se měly, kde scházet, protože tady v... nic nebylo.“ (R1)

„...založily maminky na mateřské dovolené... protože měly potřebu se asi jako sdružovat a scházet se někde i třeba v zimě. V létě to je jednoduchý na hřišti, ale v zimě to už pak moc nešlo.“ (R3)

Pro centrum R5 bylo velkou inspirací, že jedna ze zakladatelek a současná koordinátorka jezdila do Prahy navštěvovat kamarádku a s myšlenkou mateřského centra se zde setkala a zaujala ji až tak, že se do zakládání sama pustila s dalšími matkami.

„Vznikli jsme z iniciativy dvou tří matek, hlavně teda mé. Já jsem hodně jezdila za kamarádkou do Prahy a tam jsem viděla, že tam ty mateřské centra jako fungují. Tak jsem si vymyslela, že bychom to tady taky mohli založit. To bylo, když jsem měla druhé děcko malé. To bylo takové spontánní. Z inspirace z ostatních měst a tak.“ (R5)

Ostatní dvě centra vznikla z iniciativy organizace, pod kterou patří, protože ta nenabízela žádný program pro matky a nejmenší děti, který by je zabavil a vzdělával. Proto vzniklo mateřské centrum jako řešení, jak zaplnit mezeru v jejich nabídce.

„(jméno organizace) má programy pro veškeré věkové kategorie. Tak mateřské centrum bylo poslední, co jsme jako nabídku ještě neměli. Takže proto to samozřejmě vzniklo, abychom zabavili, nějakým způsobem i vzdělávali děti od batolat až po tři, čtyři roky.“ (R2)

2. Program

Všechny centra mají **danou otvírací dobu** a **harmonogram činnosti**. Program jednotlivých center vypadá podobně, ale pokud se podíváme podrobně, tak zjistíme, že pokud má centrum větší prostory, může poskytnout i mnohem širší nabídku služeb pro všechny věkové kategorie nejen pro rodiče a děti a má i mnohem delší otvírací dobu. Pokud mají dostatečný prostor, mohou mít otevřenou zároveň volnou hernu a ještě pořádat kroužek v druhé místnosti. Všechna centra nabízí volnou hernu a různé kroužky pro děti s rodiči. Tyto

kroužky se hlavně pořádají v dopoledních hodinách. Kroužky jsou hudební, výtvarné a pohybové. Některá centra nabízí angličtinu a jiná centra nabízí i jednou týdně hlídání dětí, kdy je pro ně připravený program. Pokud mají otevřeno celodenně a dostatečný prostor, jak je tomu v centru R3, tak dopolední aktivity patří maminkám a nejmenším dětem, odpoledne starším dětem a večer dospělým. Dopolední programy vedou ve všech centrech kromě R4 dobrovolně maminky.

„... podařilo rozšířit prostor..., tak jsme si říkali, musíme ho i využít, abychom získali finance na další rekonstrukci, vybavení a takové... Takže dopoledne jsou pro maminky na mateřské dovolené. Odpoledne je to pro ty děti jako kroužky a večer je to cvičení pro dospělé.“ (R3)

„...máme týdenní program rozdělený právě podle těch věkových kategorií. S tím, že je to s doprovodem rodičů nebo s nějakým doprovodem. Vždycky je tam jedna z nás, buď já, nebo moje externistky, která to cvičení vede.“ (R2)

Program centra ovlivňují **požadavky a nápady maminek**.

„Máme tady dílny fima, pediga, šití jsme taky jednou měli. Je to víceméně na těch maminách, neustále jim to opakují, pokud mají o něco zájem, i když to řekne jenom jedna, tak není nikde psáno, že to neuspořádáme. Snažím se v těch námětech jim vycházet vstříc. Neustále jim opakují, že jsme tu pro ně... Tak to se prostě najdou. To zas jako nemůžu říct, že fakt některým maminkám se tady líbí, chodí pravidelně každý týden a přijdou a řeknou, co třeba viděly a slyšely, jestli bych k tomu něco nezjistila. Tak na to se prostě snažím pružně reagovat.“ (R3)

Koordinátorky získávají také inspiraci na **regionální setkání** koordinátorek ostatních center, kde čerpají nápady od ostatních vedoucích jako je tomu u center R3, R4 a R5.

„No momentálně mi pomáhají pravidelná setkání s dalšími kolegyněmi, které jsou vedoucí mateřských center,... A tam tak docela čerpám inspiraci, protože si tam sdělujeme, co jsme tak dělaly. A někdo dělá něco jiného, napadlo ho něco jiného, než se dělá u nás. Takže to je pro mě určitě zdrojem inspirace. Od maminek už jako míň.“ (R4)

Prázdninový provoz centra se liší v jednotlivých centrech, ale kromě R1 všechny centra nabízí o prázdninách **příměstské tábory**, které se konají v době, kdy jsou uzavřené mateřské školky a suplují tak jejich funkci. Tato služba je mezi rodiči velice oblíbená a centra se ji snaží rozšířit podle jejich požadavků. Centra R4 a R5 jsou v době příměstských táborů uzavřené. V ostatním čase je otevírací doba omezená a otevřená je jen herna. Centrum R1 je po celé prázdniny uzavřené.

„My máme o prázdninách příměstské tábory, které fungují od sedmi hodin od rána do čtyř hodin odpoledne.“ (R2)

„Vlastně v období, když jsou zavřeny školky, tak tam máme pro děti ze školek čtyři tábory a ten okraj máme pro školáky. Ale všechno je to záležitost víceméně do těch deseti let.“ (R3)

„Mateřské centrum máme o prázdninách otevřené víceméně jako volnou hernu. V době, kdy vlastně můžeme ten prostor poskytnout maminkám a nepotřebujeme ho nutně na těch příměstských táborech.“ (R4)

„Teď jako zrovna domlouváme, že budeme mít otevřeno každou středu jenom jednou týdně, ale pak děláme příměstské tábory tři týdny. Takže když budete ten příměstský tábor, tak tady ta herna bude zavřená. To má docela úspěch. Začali jsme to dělat pro děti, které potřebují chodit do školky, ale o prázdninách je zhruba období dvou týdnů, kdy není ani jedna školka otevřená. Takže na to období nabízíme rodičům, že můžou to děcko dávat k nám. To se docela ujalo a je o to docela zájem.“ (R5)

Všechna centra pořádají v průběhu roku mnoho akcí k různým svátkům. Například vánoční besídky, velikonoční vyrábění, karneval, pálení čarodějnic, den matek, den dětí a podobně. Také všechna centra společně vyráží na výlety po blízkých kulturních, přírodních zajímavostech a zábavních parcích. Všechny tyto činnosti upevňují vztah mezi rodiči a dětmi.

3. Financování

Získávání finančních prostředků se liší centrum od centra. Centra R1 a R3 získávají největší část prostředků od města. Další prostředky získávají všechna centra od návštěvníků ze vstupného, grantů, od nadací, z kraje a z ministerstva práce a sociálních věcí. U jednotlivých center se liší, z kterého zdroje dostávají nejvíce peněz. Dalším důležitým prvkem ohledně financování je pronájem prostoru. Centrum R3 a R5 mají pronájem zadarmo a tím mají hodně ulehčený svůj provoz.

„Zažádám jednou za rok o příspěvek, takže město nám dává příspěvek a jinak jsem jakoby... ty finance, který máme, tak se vybírají od maminek.“ (R1)

„Nadace, granty, z rozpočtu města. Město přispívá finanční částkou, která pokryje plat zaměstnance.(...) Prostor, kde jsem, máme také městem zastřešený. My si hradíme veškeré režie, veškeré vybavení, údržbu a takové.“ (R3)

Koordinátorky centra R5 se vyjádřila, že samotný fakt, že mají prostory a nemusí z nich platit, jim stačí k existenci centra.

„My třeba máme největší přínos v tom, že mi máme zadarmo tady ty prostory. To znamená, že nemusíme platit žádný nájem a nemusíme platit ani žádnou obrovskou režii. Máme poměrně levnou energii, protože to zase nějakým způsobem sponzoruje vlastník tohoto objektu. Takže to je jedno velký plus a už na základě toho se dá existovat. Potom samozřejmě vybíráme pobytné, to je nějakých třicet korun za dopoledne, za to že tady ta maminky je.“ (R5)

„Finanční prostředky jednak z ministerstva nějaké dotace z MPSV. No pak taky z darů.“ (R4)

Vstupné na každodenní program a do herny je ve všech centrech okolo 30 Kč. Centra také nabízí zvýhodněné vstupné prostřednictvím permanentek. Kroužky pro matky a děti s lektory jsou již dražší. Všechny peníze ze vstupného jdou zpátky do fungování centra, ale tento zdroj financí není dostatečný, aby zkoumaná centra udržel v chodu.

4. Zaměření centra

Všechny centra jsou především zaměřena na matky a děti. Zaměření jednotlivých center se liší především podle toho, jaký mají rozsah aktivit zaměřených **na dospělé**. Centra R1 a R4 pořádá jen kroužky pro maminky a děti. Centra R2 a R5 jsou již zaměřená na dospělé více, nabízí například kroužky cizích jazyků, cvičení pro maminky a poradenství, které se týká nejen dětí a výchovy, ale i třeba zdravého životního stylu. Centrum R3 nabízí aktivity po celý den, ale zaměřuje se přesto hlavně na matky i v tématech přednášek, které pořádá. Odpoledne nabízí kroužky pro starší děti a večery patří dospělým. Centra R2, R3 a R5 nabízí v různém rozsahu vzdělávací a rekvalifikační kurzy pro dospělé nejen pro matky na mateřské a rodičovské dovolené. Všechna centra nabízí přednášky zaměřené na **vzdělávání matek ve výchově a péči o dítě**.

„Určitě by to mělo být asi stěžejně na maminky, protože ty to mají vlastně celý týden. Dopoledne je to pro ty maminky a odpoledne tam už se to tříští, tam už to je malý, větší děti a dospělí. I ty besedy, které pořádáme, tak jsou spíš jakoby zaměřovaný asi na ty maminky, že většinou ty témata jsou pro maminky.“ (R3)

„To asi oboje. To se asi nedá říct. Myslím, že se snažíme dělat na obě strany jako, i třeba pro ty rodiče.“ (R5)

5. Pomoc s doplněním kvalifikace a návratem do práce

Centrum R1 a R4 nenabízí žádné kurzy, které by pomáhaly matkám s návratem do práce, v centru R1 o tom ani neuvažují, R4 by chtělo něco podobného upořádat, ale nemají k tomu prostory ani vybavení. Naopak ostatní centra pořádala již několik různých kurzů

týkající se rekvalifikace a doplnění kvalifikace. Tato centra spolupracují s úřadem práce na pořádání těchto kurzů, ale i s jinými organizacemi, pokud dostanou nabídku, která je zaujme a mezi rodiči by o ní byl zájem. Výhodou kurzů, které pořádají ve spolupráci s nějakou organizací je, že z nich získávají **finance** za propůjčení prostorů a obvykle je hrazené i hlídání dětí v průběhu kurzu. Rodiče tyto kurzy využívají a jejich zájem umožňuje centru pořádat další kurzy.

„Momentálně tady nic takového neprobíhá. Není tady žádná počítačová učebna, nějaký čas jsme o tom přemýšleli, ale není kde.“ (R4)

„Takže oni oslovují různá místa a tím, že u nás maminky měly zájem, tak se to tady uspořádalo dvakrát, což je pro nás mimo jiné jako jeden z dost hlavních finančních zdrojů, protože tím, že je to z Evropské unie, tak tam jsou placené komplet veškeré služby – pronájem, hlídání, prostě všechno.“ (R3)

„(...) spolupracujeme s úřadem práce. Probíhá to formou kurzů. Týdenní některé jsou i delší (...) právě to je taková různá rekvalifikace, získávání zaměstnání a tak.“ (R2)

„minulý rok kurz, ale to jsme neorganizovali my, ale spíš jsme využili nabídky jiné organizace, která to tady u nás uspořádala (...) byl to vlastně rekvalifikační kurz, jako počítačová gramotnost a příprava na vstup do zaměstnání.“ (R5)

6. Ekologické programy

Všechny koordinátorky kromě R1 si myslí, že programy s ekologickou tematikou mohou zajímat i děti mladší tří let, třebaže o to **není moc velký zájem mezi matkami**. Tato centra ve svých prostorech třídí odpady, mají k tomu i nástěnky pro děti a dospělé, hrou děti samotné učí třídít odpad. Využívají použité materiály (staré látky, plastová víčka apod.) ve výtvarných programech. Do budoucna by koordinátorky R4 a R5 rády ve svých centrech viděly více programů týkajících se životního prostředí a recyklace.

„Určitě mají ekologické programy smysl i fakt pro ty prcky od jednoho roku. Co už trošičku začínají chápat, už jenom třeba to třídění odpadů. To s nimi natrénujete úplně precizně a oni z toho mají radost, že to tam padá kam má.“ (R2)

„(...)nějaký ekologický program bych tady ráda viděla, ale není na to nikdo, kdo by to dělal, kdo by tomu rozuměl. Ani nemám odezvu od lidí, že by to nějak moc chtěli, i když mně osobně by se to líbilo.“ (R5)

7. Dobrovolnost a zaměstnanost v centru

Trvalé pracovní místo věci záleží na **velikosti** centra, a pokud je centrum schopné si **zajistit finanční prostředky** pro zaměstnance. Není tak snadné, získat dostatek financí na

vyplácení mzdy. I přesto ve čtyřech centrech kromě R1 pracuje v centru jedna osoba za mzdu, v centru R3 dokonce dvě. Na ostatním chodu centra se podílí aktivní maminky centra. Všechny koordinátorky se shodují na tom, že **není snadné** sehnat matky ochotné zapojit se dobrovolně, i když některé matky se samy nabídnou. Dobrovolnost matek se mění rok od roku.

„Ted' se jako víc ukazuje, že trend převládající trend je, že jsou si matky schopné zaplatit radši tu službu, než by se nějak zvlášť angažovaly. Ale zase musím říct, že třeba v poslední době se nám vynořilo třeba pět takových maminek, které nemají problém pomoci. Takže ono se to jako strašně mění a záleží to na tom, co se tady sejde za lidi a jak moc se chtějí a nechtějí angažovat. My to v každém případě hodně podporujeme a chceme, aby se angažovaly. Vybízíme je k tomu, ale musíme fungovat i bez toho aniž by se angažovaly.“ (R5)

Například centrum R3 se snaží základní chod centra zajistit bez pomoci maminek, protože nikdy neví, jak dlouho mamince nadšení vydrží. Centrum je zde vytížené celý den, poskytuje aktivity velkému rozsahu lidí a někdo musí neustále dohlížet na jeho každodenní provoz. Dosud se jim daří zajistit s finanční pomocí od města jednu zaměstnankyně na hlavní a jednu na vedlejší pracovní poměr.

Je tady jedno pracovní místo plus jedno vedlejší. Jo, že ještě kolegyně pomáhá. Já mám stěžejně na starosti celou organizaci, zastřešení, veškeré papírování a plus dopolední provoz. A ta kolegyně mi pomáhá, (...) s tím odpoledním provozem, protože tady je někdy otevřeno až do osmi do večera.“ (R3)

Naopak centrum R1 má zajištění celý provoz jen díky dobrovolnosti matek a všechny finance, které získají, jdou zpátky do centra.

„Všechny peníze, co se vyberou, jdou do (jméno centra) a jdou zpátky dětem ve formě odměn, cen, hraček, které se tu využívají a potřeb hlavně pro malování,“ (R1)

Podle teorie by se na chodu mateřského centra měly podílet aktivní matky a občas za nějakou činnost si i něco vydělat. Ve skutečnosti, ale není možné, aby dostávaly peníze za výpomoc v centru, protože finanční prostředky jsou omezené a i zaměstnankyně centra R3 a R4 mají své místo nejisté a závisí na tom, pokud na něj získají prostředky od města nebo z grantu. Finanční odměnu za svou činnost v centru dostávají lektoři kroužků. Matky vykonávají pomoc v chodu centra dobrovolně, maximálně například neplatí vstupné, když pomáhají nějakou akci organizovat.

„placený na dohodu jsou lektori některých kroužků, jako třeba angličtina. Ten lektor je placený na dohodu anebo to jsou lektori na živnostenský list, že oni nám vyfakturují pronájem.“ (R3)

Přesto je tu možnost, že za svou práci v centru budou dostávat matky eventuálně mzdu, protože koordinátorky center R2 a R5, začaly jako matky návštěvnice a propracovaly se prostřednictvím své aktivity v centru až do jeho vedení.

„Dostala jsem se k tomu tak, že já jsem do mateřského centra začala chodit třeba se starším synem, když byl ještě batole. A chodili jsme do jeho tří let, než začal chodit do školky a mezitím se mi narodil ještě jeden syn. A bývalá vedoucí mateřského centra dostala jinou pracovní nabídku, kterou využila a oslovila mě, jestli bych ji nechtěla zastoupit. Tak vzhledem k tomu, že já jsem k tomu centru už měla nějaký vztah a bylo by mi líto, kdyby někoho jiného nesehnali. Tak jsem teda tu nabídku přijala.“ (R2)

8. Návštěvníci

Do centra převážně chodí **matky s dětmi**, někdy přijdou na záskok tatínci, prarodiče nebo tety. Jen málo tatínků chodí pravidelně. V jednom případě chodil otec, který byl na rodičovské dovolené, pak chodí otcové, kteří pracují na směny a jsou dopoledne doma, kdy většina programů center zaměřené na nejmenší probíhá. Přítomnost otců je ve všech centrech mezi matkami vítaná, ale jsou více raritou než pravidlem při návštěvě dopoledních kurzů.

„(...) když je někde ženský kolektiv, tak se tam mužům moc nechce. Tak jako máme pár hrdinů, ale je to fakt jako na prstech jedné ruky. Tak většinou jako záskok. Většinou to tak bývá, že když je maminka v porodnici tak tatínci chodí, období šestinedělí tatínci chodí a pak už je nikdo nikdy moc nevidí, protože přeci jenom chlapi jsou chlapi a vidí to jinak.“ (R2)

„No uzavřený to není nikomu. Babičky se tady čas od času objeví a tatínci spíš při těch jednorázových akcích (...). Tak to jako také přijdou ti tatínci, ale jinak moc ne. Loni nám sem chodili dva, ty byli... jeden nám chodil, že se střídal, on dělal nějakou ranní a odpolední, takže ten týden sem šel on, že si jako manželka odpočne a jeden byl přímo na mateřské dovolené. Je to super, většinou, když se tady objeví tatínek, tak je to úplně jiné. Není to, když to řeknu natvrdo, taková slepičárna.“ (R3)

Rozdílnější je to na jednorázových akcích, které navštěvuje většinou celá rodina i širší příbuzenstvo. Nejvíce otců se zapojuje do aktivit pro již větší děti a pořádají jim třeba herní deskové turnaje o víkendu jako v centru R5 nebo v centru R3 hrají s dětmi o víkendu

v prostorách centra například florbal nebo deskové hry. Centrum R3 se snaží pořádat i nějakou přednášku pro otce, ale je tu problém, že jsou dopoledne a to většina otců nemůže.

„Třeba příští týden máme přednášku, která se bude týkat více tatínků, tak uvidíme, jestli nějací přijdou, protože to většinou děláme dopoledne a ti tatínci jsou většinou v práci. No ale děláme i víkendovou akci na konci června, která je pro celé rodiny. Docela dobře tady fungoval ten herní klub, kam chodili tatínci. Teď to trošičku upadlo, tak uvidíme, jestli to nějak znovu oživíme. Scházeli se v neděli dopoledne a hráli se deskové hry a to chodili hodně tatínci.“ (R5)

„To se teda naučilo pár tatínků, že sem chodí s těmi odrostlejšími hrát třeba florbal v zimě.“ (R3)

Do centra výjimečně chodí i chůvy s dětmi, které opatrují, ale je jich jen velmi málo, protože matky stále preferují sebe jako hlavní opatrovatelku. Chůvy, které navštěvují centrum, jsou většinou mladé ženy, které studují, takto si přivydělávají a mezi matky díky svému věku snadno zapadnou.

„Taky jsme pár chůviček měly, ale je to taky hrozně málo. Oni maminky ty svoje děti moc neopouští.“ R2

„Zrovna dneska tady také jedna je, takže chůvy chodí. Většinou jsou to, ale studentky. Je to taková chůva, že si tím jakoby přivydělává, že má třeba dálkové studium a hlídá. Takže tam se jakoby i zapadne, protože je to vlastně mladá holka, vrstevnice s maminkami s většinou.“ R3

Do center R2, R3 a R4 už někdy zavítali **cizinci**. V ostatních dvou centrech koordinátorky cizince nezaznamenali. V centru R3 jsou běžnými návštěvníky, protože v jeho okolí žijí a trvale pracují v České republice a využívají jejich program. V centru R4 jsou cizinci převážně manželé maminek navštěvujících centrum, ale obvykle se ukazují na jednorázových akcích. Podle koordinátorky R4 je centrum místem, kde se mohou cizinci rychleji naučit jazyk a poznat nové přátele, pokud ho navštíví.

„Chodí sem, ale nic extra jim jako nenabízíme. Jedině tu možnost zintegrovat se, což je možná hodně, ne že by to bylo nic. Nějakým způsobem získat přátele Čechy. Pro ně je to v začátcích jejich pobytu velice důležité. Takže, když chodí do mateřského centra, tak se s někým seznámí, učí se rychleji ten jazyk.“ (R4)

Nový návštěvníci podle koordinátorek nejčastěji chodí na **doporučení** jiné maminky a jen výjimečně přijde někdo, kdo viděl leták a zaujala ho nabídka. Pokud byly maminky v centru spokojené, vrací se do něj s dalším dítětem.

„Oni si to většinou řeknou. Sem tam se objeví některá, která si o nás přečte někde, ale většinou je to spíš na té osobní zkušenosti.“ (R2)

K šíření informací o programu využívají všechny centra internet (facebookové a webové stránky), hromadné emaily, rozvěšování letáček a inzerci v místních zpravodajích. Email často využívají také k rozesílání fotek pořízených na akcích centra.

9. Spolupráce s městem

Všechna centra nějakým způsobem spolupracují s městem. Získávají od něj finanční prostředky a pomoc, ale liší se v rozsahu, v jakém jsou poskytovány. Například centra R1 a R3 by bez pomoci města nemohla fungovat, protože jeho finanční pomoc je pro ně klíčová. Naopak ostatní centra jsou na něm méně závislá. Všechna centra jsou ochotná s městem spolupracovat na pořádání společných akcí, pokud je nabídka města zaujme. Centra R1 a R4 nepořádají žádnou společnou akci s městem. Každoročně centra R2, R3 a R5 spolupořádají několik akcí, které by bez vzájemné pomoci nevznikly. Často mají centra na starosti v těchto případech zábavu pro děti všech věkových kategorií a ostatní kulturní zážitky zajišťuje město.

„Dvakrát do roka děláme vlastně sněhánky, ty jsou v zimě na náměstí. To je vždycky okolo Mikuláše a pak čarodějnice. Všechny akce, které děláme, jsou otevřené pro veřejnost akorát, že tyhle dvě co jsou s městem, ti to financují a my jim tam pomůžeme už jenom s dobrovolným programem. Ale takové ty promo akce, že dělají reklamu, zajištění prostorů, průběhu, tak to dělá město. A my už tam jenom přijdeme a uděláme nějakou část programu, že oni k tomu přizvou i nějaké kapely.“ R3

Maminky ze všech center kromě R1 se snaží prostřednictvím centra prosadit pomoc v otázkách týkajících se dětí a rodin. Například R2 se snaží spolupracovat s orgány města prostřednictvím bývalé maminky, která centrum navštěvovala a snaží se i o další spolupráci.

„Ale na jednom odboru máme jednu bývalou maminku. A právě s ní teďka spolupracujeme kvůli výstavbě hřiště (...) Zatím toho moc není, ale věřím tomu, že se nám právě podaří získat po volbách, co teďka budou na podzim nějakou spřízněnou duši, protože ono bohužel došlo k jedné věci a to je sloučení odboru školství s odborem sociálním. A na ty lidi už toho je strašně moc. A když to tak řeknu, tak už nemají kapacity se zabývat námi. Ale dokážu si představit podle jednání, která už teď máme na městě, že něco takového bude.“ (R2)

Koordinátory center R3 a R5 působí jako zprostředkovatelky mezi městem a rodinami. Pokud mají lidé problém, který se týká rodinné politiky, tak chodí za nimi, protože vědí, že mají kontakt na město. Koordinátorka z centra R5 je v zastupitelstvu města a k této práci se

dostala prostřednictvím centra. Koordinátorku z R5 se snažili již mnohokrát přesvědčit, aby vstoupila do místní politiky, ale ona o to nestojí a chce pokračovat ve své práci, i přesto je, ale zprostředkovatelkou mezi městem a částí města, kde se centrum nachází. Často za ní chodí lidé z okolí centra se svými problémy, které se týkají centra. Toto centrum také spolupracovalo s centrem na plánování dětského hřiště.

„Když si lidé stěžují, tak si jdou většinou stěžovat sem. Takže to pak tlumočím na město. Jsem prostředník. Víceméně je to i podstata jakoby toho občanského sdružení. Takže jakoby nějakým způsobem komunikujeme s městem. (...) Takže víceméně simulujeme osadní výbor. (...) Bráním se tomu, do komunálních voleb mě jako lanaří, přemlouvají, ale nechci. Jako vím, že ta politika je s tím úzce spojená, pokud člověk chce mít opravdu přístup ke všem finančním zdrojům, tak tam není až tak od věci, ale na druhou stranu já na to nemám povahu a radši se budu věnovat těm konkrétním tématům. A než jakoby zabředávat do té politiky.“ (R3)

„Tak já jsem v zastupitelstvu. (...) Jako já myslím, že i díky tomu, že jsem v centru, jsem se začala angažovat. Protože jsem byla oslovená, jestli nechci kandidovat a zase jsem uspěla ve volbách, už jsem tam druhé volební období asi právě proto, že mě lidé znají z mateřského centra, že vědí, že já se nějakým způsobem snažím, když se narazí na nějakou problematiku rodinnou nebo, když se bojovalo za hřiště a tak dále. Takže vědí, že já jsem tam ten, který za to bojovat bude. (...) Tak samozřejmě za mnou nepřijde nějaký důchodce, ale přijde nějaká maminka.“ (R5)

V centru R4 se podařilo skupině maminek prosadit zvětšení kapacity mateřské školky, která byla nedostatečná. Přesto si koordinátorky myslí, že dokud mají matky malé děti, nechtějí se zapojovat do místní politiky. Zapojují se především do řešení problému, které se jich aktuálně týkají. Prostor centra jim poskytuje prostor k řešení otázek, které je zajímají.

„Naběhly s kočárky za panem starostou na radnici, protože nebyl dostatek míst. Tady se poměrně dost rodí, (...) rodiny mají třeba tři děti a není to tady žádná výjimka. Takže nebyl dostatek míst ve školkách (...) Maminky prostě šly za panem starostou a postěžovaly si a vznikla z toho ještě jedna třída navíc, kterou vytvořil pan starosta ve městě. Takže myslím, že zájem ani aktivita zas tak nechybí, ale musí to být v něčem co je momentálně tak nějak tíží, o co jim opravdu jde. Určitě jsme místo, kde se ty maminky můžou sejít a mluvit o tom.“ (R4)

10. Spolupráce s ostatními organizacemi

Centrum R1 nespolupracuje s žádnou organizací na svých programech, protože maminky chtějí přijít do centra popovídat, pohrát si s dětmi a nemuset se aktivně podílet na programu. Toto je problém ve většině center.

„Jako maminky velice rády sem přijdou do toho centra. Pokecají si, pohrají si a vypijí si kafe, ale když udělám jako akci navíc (...) Tak ta odezva už není tak veliká.“

Přesto ostatní centra spolupracují s různými organizacemi například s hasiči, s organizacemi zabývajícími se odlišnými věkovými kategoriemi dětí nebo poskytující rekvalifikační kurzy (centra R2, R3, R5). Pokud dostanou nabídku na zajímavou spolupráci, tak ji centra ráda využijí.

„No dá se říct, že klidně se všemi, když potřebujeme. Že tam pak už problém není, že už to neberou jako konkurenční boj. Tam to je jako celkem v pohodě, (název organizace), má úplně jinou věkovou skupinu, (...) Nebo s hasiči.“ R3

Naopak spolupráce mezi centry je velice omezená. Centra se považují vzájemně za **konkurenci** a spolupráce je proto limitovaná, i když v malé míře například v centru R2, R4 a R5 probíhala, když se vzájemně navštěvovala. Všechna tato centra spolupracují na Bambiriádě. To je akce pro volnočasové organizace z Náchodska, kde se jednou za rok prezentují.

„No taky to máme rozjednáno. (...) Ono je to trošičku konkurence. Takže jim se do toho moc nechce, nám svým způsobem taky ne, ale zase když spojíme síly, dokážeme větší věci a větší programy. Takže nad tím uvažujeme.“ R2

„Ne. Nemáme ani nějaké plány do budoucna spolupracovat s jiným centrem. (...) spolupracujeme v pořádání Bambiriády, což je vlastně prezentace všech organizací pracujících s dětmi volnočasově. Toho se účastníme, máme tam svůj stánek.“ R3

„Mívali jsme tady návštěvy a my jsme několikrát oplatili návštěvy v tom jejich mateřském centru.“ R4

11. Síť mateřských center

Centrum R1 o přihlášení se do Sítě MC neuvažuje, nepříjde jim to přínosné. Naopak centrum R4 se o vstup snažilo, ale neuspělo, protože nesplňovalo všechny nutné podmínky. Centrum R2 o vstupu uvažuje. Centra R3 a R5 jsou již od doby, kdy se stala registrovanou neziskovou organizací, součástí Sítě MC. Obě považují Síť MC za velice prospěšnou organizaci pro centra, protože jim nabízí mnoho různých programů, kterých se mohou účastnit, ale i poradenství ve všech možných oblastech i v právní a také považují členství za

nápomocné při žádání o peníze z grantů a nadací, že jsou brány více vážně jako součást zaštitující organizace.

„Já si myslím, že to je přínosné. Jako členský příspěvek je 1000 korun, což je podle mě minimální částka vůči tomu, co oni nabídnou. Netvrdím, že naprosto všechno využíváme, ale i kdyby mi dopadl jednou ročně jeden sebemenší seminář, tak se mi to vlastně vrátí. Bez toho bych se k tomu nedostala. Nemluvě o tom, že tam mám vlastně i bezplatnou právní poradenskou službu, takže když bych nevěděla, tak se na ně můžu obrátit. Plus se dělají ty různá regionální setkání (...) Netvrdím, že se tam dozvím něco nového, ale třeba se uklidním, že všude je to stejný. Že ty centra mají stejné problémy, jako máme třeba my. (...) Jako že je to všeobecný trend (...) Takže to je přínosem.“
(R3)

„Setkáváme se na těch regionálních setkání. Takže to je místo, kde se dá konzultovat a takové věci. Přiznávám, že se nezapojujeme moc do těch celorepublikových kampaní. Že nám tohle jako nejde, že nemáme čas to jako nějak pojímat, protože většinou my ten program tvoříme ve chvíli, kdy tvoříme projekt pro MPSV a to se nám nějak neshoduje s tím, kdy to chtějí do těch kampaní. Ale je to pro mě informační servis, kdy potřebuju vědět informace, co se děje a co se kde domluvilo. Teď se podporuje zákon o dětské skupině, (...) že třeba jsme nějakým způsobem oslovovali poslance, aby to podpořili a tak. (...) Taky je to asi dobrý, když pak jako žádáme o dotace, takže si tam můžeme uvést, že jsme členy organizace a že nejsme jen nějaký podivný spolek. Že jako splňujeme nějaké standarty toho, jak má mateřské centrum vypadat.“ (R5)

3. Úvahová část

1. Definice mateřského centra

Kromě koordinátorky R3, která použila slovo lidé, i když dále se vyjádřila tak, že tím chápe lidi na mateřské dovolené a to jsou převážně **matky**, všechny ostatní definovaly centrum jako prostor pro **maminky a děti**, kde se **sdužují, setkávají**, tráví svůj **volný čas** smysluplně společně s ostatními maminkami a dětmi a cítí se tu dobře. Je to místo, kde se můžou **vzdělávat**, pokud chtějí, můžou se zapojit aktivně do chodu centra a **realizovat** se v něm. Pomáhá předcházet izolaci maminek v domácnosti.

„Já jak bych to... no prostě spolek mám a maminek.“ (R1)

„(...) centrum setkávání se hlavně maminek.“ (R2)

„Místo pro kohokoliv. Kdo se sem může přijít odreagovat, když bude aktivním členem, jako že bude pravidelně navštěvovat, tak se tady může i ledacos dozvědět. Může se tady i případně realizovat. Pokud má na té mateřské chuť a čas, tak se může zapojit.“ (R3)

„Místo, kde se sdužují maminky, které tím předcházejí syndromu vyhoření na mateřské. Místo, kde by mělo být dobře maminkám i dětem samozřejmě. Kde by měly pracovat třeba i na svém růstu coby pedagožky maminky, kde se můžou vzdělávat výchovně. Dejme tomu co se týká manuálních prací, výtvarných technika a tak. Místo, kde jim je dobře, těm maminkám a kde společně scházejí a sdílejí svoje radosti a starosti“ (R4)

„Mateřské centrum je v zásadě organizace, která vznikne z popudu těch samotných rodičů na mateřské nebo rodičovské dovolené, kteří se rozhodli, že spolu chtějí nějakým způsobem trávit volný čas smysluplněji, než být jen doma. Jednak kvůli dětem, aby děti byly v kolektivu už v tomto raném věku spolu. A jednak to slouží a to si myslím, že je daleko větší a záslušnější funkce mateřského centra, že nejsou ty rodiče v izolaci v tu dobu, kdy jsou mimo pracovní život, mimo ten společenský život víceméně, takže si vytváří takovou vlastní komunitu a sdílejí ty svoje zkušenosti. Nějaká ta svépomoc tam funguje a tak.“ (R5)

Všechny koordinátorky používají pro návštěvníky pojem matky. Pokud jsem se přímo nezeptala na účast otců, tak je koordinátorky nezahrnuly. Málo často byl využíván i termín rodiče v souvislosti s centry. Projevuje se zde genderový stereotyp, že do mateřského centra patří jen matky. Mateřská centra jsou sice organizace zakládáné převážně ženami. Z mluvy koordinátorek byla účast muže v centru považována za hrdinství a jejich přítomnost měnila

atmosféru mezi maminkami. Je pravda, že neexistence otců v mateřském centru je zaviněna mateřskou a rodičovskou dovolenou, na kterou chodí s dětmi skoro vždy ženy. A také muži – otcové podle koordinátorek neradi vstupují do čistě ženského kolektivu a možná vidí tyto kroužky jinak než ženy.

„Tatínci taky chodí. Samozřejmě určitě to znáte, když je někde ženský kolektiv, tak se tam mužům moc nechce. Tak jako máme pár hrdinů, ale je to fakt jako na prstech jedné ruky. Tak většinou jako záskok. Většinou to tak bývá, že když je maminka v porodnici tak tatínci chodí, období šestinedělí tatínci chodí a pak už je nikdo nikdy moc nevidí, protože přeci jenom chlapi jsou chlapi a vidí to jinak.“ (R2)

Zaměření všech center je na matky a děti, jednotlivá centra se liší v tom, na co kladou důraz ve svém programu a jestli poskytují služby nejen matkám malých dětí.

2. Smysl a funkce mateřského centra

Mateřské centrum nabízí matkám **veřejný prostor**, kde se mohou **scházet, sdružovat** se a vzájemně si **vyměňovat zkušenosti** a **vypadnout ze stereotypu** mateřské a rodičovské dovolené. Je to řešení jak vyjít z izolace, kterou matky trpí, protože jsou s dítětem celý den doma samy. Předcházet syndromu vyhoření na mateřské a rodičovské dovolené. Pro matky, které se přestěhovaly, je to místo, kde si mohou najít **nové přátelé**. Je to také místo, kde mohou **smysluplně trávit volný čas** s dětmi. Hlavně je to místo, kde je dobře matkám i dětem.

„To jako pro mě bylo docela velkým přínosem, že jsem sem mohla s těmi děcký utíkat kdykoli byla potřeba jiného vyžití, jiné akce než být doma.“ (R3)

Pro děti i rodiče tu bývá široký program různých aktivit po celý rok. Děti se mohou již od raného věku začleňovat mezi ostatní vrstevníky a pak mají snadnější i nástup do kolektivu v mateřské školce. Některá centra nabízí i **krátkodobé hlídání** v rozsahu několika hodin, které maminky mohou využívat, když si potřebují něco zařídit.

„že se prostě maminky scházejí, vyměňují si informace a zážitky s dětma a ze života a prostě je to takové vypadnutí ze stereotypu – plíny, mléko, vaření jídla a takové. No a potom se dá domlout na různé výlety a podobné. Je to zpestření té mateřské.“ (R1)

„A za účelem setkání se, popovídání, sdělení si svých poznatků a zkušeností z výměny. A zároveň tedy, aby to bylo atraktivní pro ty děti, tak máme programy pro jednotlivé věkové kategorie.“ (R2)

„Nabídnout těm maminám nějaký veřejný prostor, kde se mohou scházet. Maminka, která se třeba přistěhuje a nemá tady známé, tak je to možnost se i případně seznámit. Zároveň je tady čas od času nějaké hlídání.“ (R3)

„Kde by měly pracovat třeba i na svém růstu coby pedagožky maminky, kde se můžou vzdělávat výchovně. Dejme tomu, co se týká manuálních prací, výtvarných technik a tak. Místo, kde jim je dobře, kde se společně scházejí a sdílejí svoje radosti a starosti. Rozdělená bolest, poloviční bolest. Rozdělená radost, dvojitá radost, takže si myslím, že hlavně pro to setkávání s ostatními maminkami, které mají podobné potíže a životní trable.“ (R4)

„Místo setkávání. Místo vyplnění volného času a nějakého sdílení zkušeností a takové nějaké svépomoci a taková trošku kolektivizace dětí, aby si trošku zvykly na kolektiv a na nějakou týmovou práci a tak. A asi to je také hodně o té komunitě.“ (R5)

Pokud mají maminky zájem o **vzdělávací** kurzy pro sebe i děti a centrum má vhodné prostory, rádo umožní ženám vzdělávat se v oblastech, které se týkají jejich pracovní kvalifikace. Centra nabízí **poradenství** prostřednictvím řady přednášek, které se týkají péče a výchovy dětí, pomáhají vzdělávat maminky, ale zabývají se zdravím a životním stylem. Maminkám, které chtějí být na rodičovské dovolené aktivní, nabízí centrum možnost **realizovat** se při pomoci s jeho chodem a programem. Koordinátorkami centra jsou ve většině případů maminky, které do centra nejdříve chodily jako návštěvnice a postupně se staly díky své aktivní pomoci v centru jeho vedoucími.

„(...) děti byly v kolektivu už v tomto raném věku spolu. A jednak to slouží a to si myslím, že je daleko větší a záslušnější funkce mateřského centra, že nejsou ty rodiče v izolaci v tu dobu, kdy jsou mimo pracovní život, mimo ten společenský život víceméně, takže si vytváří takovou vlastní komunitu a sdílejí svoje zkušenosti. Někaká ta svépomoc tam funguje.“ (R5)

Mateřská centra zastávají do jisté míry **funkce mateřské školky** pro děti mladší tři let. Nabízí dopolední program pro děti, ve kterém si hrají, vzdělávají se, vyrábí předměty. Děti z centra jsou přizpůsobivější, společenštější a jsou zvyklé být ve velkém kolektivu. Je pro ně mnohem snazší přechod z péče matky do péče mateřské školky. Zároveň, ale mateřská centra poskytují **matkám** možnost **vzdělávat se ve výchově a péči** o děti, kterou mateřské školky nenabízí. Pomáhají ženám zlepšovat své rodičovské dovednosti. Tráví zde čas matky s dětmi a vzájemný vztah se mezi nimi utužuje a prohlubuje. Je to výhoda mateřského centra oproti mateřským školkám.

„Kde by měly pracovat třeba i na svém růstu coby pedagožky maminky, kde se můžou vzdělávat výchovně. Dejme tomu co se týká manuálních prací, výtvarných technika a tak.“ (R4)

„(...) odezvu z jedné mateřské školky od paní ředitelky, že říkala: „Já prostě poznám, když to dítě chodilo do mateřského centra, protože je úplně jiný, než když k nám přijde do školky a nikdy v žádném kolektivu nebylo.“ Že jsou ty děti přizpůsobivější, společenšější, dá se s nimi pracovat, jsou zvyklé být v tom kolektivu, vyrovnají se s tím velkým počtem dětí.“

O prázdninách příměstské tábory vysloveně **suplují činnost** mateřských školek, protože je centra pořádají v době, když jsou školky zavřené. Pomáhají rodičům zajistit péči v situaci, kdy si nemohou vzít dovolenou, a nemá dítě, kdo opatrovat nebo chtějí, aby dítě trávilo prázdniny smysluplně mezi kamarády z centra.

„Vlastně v období, když jsou zavřené školky, tak tam máme pro děti ze školek čtyři tábory a ten okraj máme pro školáky.“ (R3)

Mateřská centra také poskytují prostor pro ženy, kde se mohou bavit o **aktuálních problémech ve městě**, tedy o **místní politice**. Samozřejmě se baví o tom, co je zajímavé a co se jim nějak týká. Je to místo, kde se střetávají občané a město, proto se centra R3 a R5 stala **prostředníky** pro kontakt mezi městem a občany. Dokonce koordinátorka centra R5 je v zastupitelstvu města. Rozhodně si myslí, že bez mateřského centra a její práce v něm, by se do místní politiky nedostala. Mateřské centrum nabízí ženám možnost vstoupit prostřednictvím něj do politického života města, ve kterém se nachází. Vytváří prostor, ve kterém ženy mohou řešit otázky, které je zajímají.

„Tak já jsem v zastupitelstvu. Tak to si myslím, že je nejpřímější jako. Jako já myslím, že i díky tomu, že jsem v centru, jsem se začala angažovat. Protože jsem byla oslovená, jestli nechci kandidovat a zase jsem uspěla ve volbách, už jsem tam druhé volební období asi právě proto, že mě lidé znají z mateřského centra, že vědí, že já se nějakým způsobem snažím vždycky, když se narazí na nějakou problematiku rodinnou nebo já nevím, když se bojovalo za hřiště a tak dále. Takže vědí, že já jsem tam ten, který za to bojovat bude. Že se na mě většinou obrací i takoví lidé, když chtějí řešit něco na městě. Tak samozřejmě za mnou nepříjde nějaký důchodce, ale přijde nějaká maminka.“ (R5)

3. Problémy v mateřském centru

Zapojení matek do chodu centra je problematická a proměnlivá záležitost. Všechny koordinátorky si na nedostatečné zapojení matek stěžovaly, i když obvykle vyplynulo, že se

najdou aktivní matky, které rády dobrovolně vypomohou, ale je to nárazové. Někdy je dostatek pomoci jindy ne. Matky do centra převážně **chodí za službou** a nechtějí se zapojovat. Také matky, které byly aktivní již před narozením dětí, se většinou věnují jiným aktivitám než mateřskému centru. Nepotřebují vyjít z izolace domácnosti, protože jsou aktivní ve svých původních zájmech.

„A když už třeba ty maminky aktivní jsou, tak už jsou někde jinde zapojené. A takové maminky se většinou do toho centra ani nedostanou, že už vlastně mají své aktivity, tím pádem nepotřebují sdružovat, protože mají už své aktivity.“ (R3)

Při vzniku bylo v centru mnoho nadšených matek, které se rády angažovaly, ale časem **nadšení** z nové organizace **opadlo** a tak i zájem matek.

„Samozřejmě ze začátku před třeba deseti lety bylo to nadšení bych jakoby řekla velký. Protože nic takového tady nebylo a nebyly tady žádné jiné možnosti. Ted' se jako víc ukazuje, že ten trend je takový víceméně převládající v tom, že jsou si matky schopné zaplatit radši tu službu než by se nějak zvlášť angažovaly.“ (R5)

Finance jsou v každém centru významným prvkem, je to trvalá věc, o kterou se vedení centra musí celoročně starat, aby ho udrželo v chodu.

„No maximálně jenom s financemi, ale to je věc, kterou jako nějak zvládneme. A není to nic jako krizového, že bychom museli přemýšlet, jestli si můžeme koupit jar. To jako zase nemusíme, to zase tak špatně na tom nejsme. A když prostě něco chceme, tak zatím vždycky se nám podařilo na to nějak ušetřit, (...) Někdy se třeba podaří oslovit i nějaké sponzory, takže zatím se nám to jako vždycky podařilo. Není to třeba hned, máme to za půl roku, ale většinou se nám to jako podaří.“ (R3)

U center, která dostávají finanční pomoc a pronájem za zvýhodněné podmínky od města nebo nějakého jiného přispívatele, velice záleží na vztahu s nimi, protože může dojít k zrušení pomoci a to může vést až k ukončení činnosti. Také je tu otázka **vstupného**, která musí být úměrná možnostem návštěvníku, ale v takové výši zase pokryje jen malé procento výdajů centra. Ochotni si jsou návštěvníci zaplatit za služby vyučované odborníkem.

Vztahy mezi mateřskými centry a **vzájemná spolupráce** je **omezená**. V mém výzkumu se mi vyskytla dvě centra z jednoho města a ta se vzájemně považovala za **konkurenci**, a proto nejevila zájem o spolupráci. Tato dvě centra spolu spolupracují na jedné akci každoročně, které se ale účastní i další organizace. O další spolupráci se nesnaží, i když mi koordinátorka přiznala, že by mohly společně pořádat větší akce se širším programem pro více lidí a mohla by z toho těžit obě centra. Tato centra se snaží odlišit své programy, aby byla dostatečně atraktivní pro návštěvníky a ti se mohli rozhodnout, do kterého centra přijdou,

i když se stává, že některé maminky navštěvují obě centra. Centra nacházející se v jiných městech se už vzájemně nepovažují za konkurenci, protože je tu pro maminky navíc vzdálenost, kterou musí překonat, aby se dostaly do vedlejšího města, a to pro ně není nejjednodušší s malým dítětem. Přesto ke spolupráci dochází jen v malé míře většinou v podobě vzájemných návštěv.

„Ale jinak zas až tak moc nevyjíždíme. Maminky mi občas říkají, že někde v nějakém mateřském centru byli, ale že bychom společně vyjeli nebo spolupracovali na nějaké akci, tak to ne.“ (R4)

„Nemáme ani nějaké plány do budoucna. (Název centra) není moc nakloněné spolupráci s jinými organizacemi (...)Dá se říct, že s nimi spolupracujeme v pořádání Bambiriády, což je vlastně prezentace všech organizací pracujících s dětmi volnočasově (...) tam jsme s nimi společně.“ (R3)

„Ono je to trošičku konkurence. Takže jim se do toho moc nechce, nám svým způsobem taky ne, ale zase když spojíme síly, dokážeme větší věci a větší programy. Takže nad tím uvažujeme.“ (R2)

Síť mateřských center ČR je pro dvě centra R3 a R5, která jsou jejími členy hlavně zdrojem informací a poradenstvím. Především R3 využilo i některé celorepublikové kampaně, které Síť MC svým členským centrům nabízí. Považují za výhodné být členy, protože jim to dodává na vážnosti, pokud se ucházejí o nějaké granty a při jednání s úřady. Centrum R4 se do Sítě nedostalo, protože nesplňovalo podmínky aktivity maminek. Centrum R1 o členství nestojí, vystačí si se svým programem, maminky o více nemají zájem. Zbylé R2 o členství uvažuje. Regionální setkání a vzájemnou komunikaci mezi koordinátorkami považují za velice prospěšné, protože se vzájemně ujistí, že problémy, které mají oni, mají i ostatní centra.

„Netvrdím, že naprosto všechno využíváme, ale i kdyby mi dopadl jednou ročně jeden sebemenší seminář, tak se mi to vlastně vrátí. Bez toho bych se k tomu nedostala. Nemluvě o tom, že tam mám vlastně i bezplatnou právní poradenskou službu, takže když bych nevěděla, tak se na ně můžu obrátit. Plus se dělají ty různá regionální setkání, kde člověk se tak jako... Netvrdím, že se tam dozvím něco nového, ale třeba se uklidním, že všude je to stejné. Že ty centra mají stejné problémy, jako máme třeba my.“ (R3)

„Je to pro nás nejvíce informační servis. A setkáváme se na nějakých těch regionálních setkání. Takže to je města konzultovat a takové věci. Přiznávám, že se moc nezapojujeme moc do těch celorepublikových kampaní.(...) Taky je to asi dobrý, když pak jako žádáme o dotace, takže si tam můžeme uvést, že jsme členy jako nějaké

organizace a že nejsme jen nějaký podivný spolek. Že jako splňujeme nějaké standarty toho, jak má mateřské centrum vypadat.“ (R5)

4. Osobní přínos mateřského centra koordinátorce

Každé koordinátorce přineslo centrum něco trochu jiného. Některé takto získaly trvalé **zaměstnání**. Všechny naplňuje práce s dětmi a matkami.

„A přínos byl nakonec to pracovní místo, že po těch osmi letech se mi to vrátilo, že mám pracovní místo s tím, že ho mám vždycky jenom na rok a čekám, jestli zase bude další rok prodlouženo, ale to jakoby ničemu asi nevadí. A celkově tahle práce mě baví, takže asi vyžití. A pro ty děti, když jsem byla na mateřské, tak to bylo další místo, kam má člověk možnost z té domácnosti utéct.(...) To jako pro mě bylo docela velkým přínosem, že jsem sem mohla s těmi děcký utíkat kdykoli byla potřeba jiného vyžití, jiné akce než být doma.“ (R3)

„No mám ráda práci s dětmi vůbec s lidmi. Moc ráda hovořím s maminkami, tak nějak mě to udržuje mladší možná.“ (R4)

Cítí, že takto **pomáhají komunitě** prostřednictvím centra. Dělají něco pro ostatní lidi a přispívají do komunity svoji prací v centru.

„Tak já se tady asi realizuju, mě to jako baví. Mám pocit, že to má nějaký smysl. Já si myslím, že každý člověk by měl jako nějak, jak bych to řekla... No někdo přispívá finančně různým charitám a já se zase angažuju v tomhle. Že každý člověk by měl ještě něco dávat, něco víc než jenom pro sebe pro svou rodinu. A já prostě dělám tohle. Zaprvé mám tři děti a tohle poslední mě k tomu zase znovu vrátilo. Jsem to vždycky dělala. Ale když jsem měla děti velký a byla jsem v práci, tak jsem to jako spíš řídila z pozadí. A teď se tady jako realizuju znova jakoby každodenně.“ (R5)

Koordinátorky našly v centru **nové přátelé**, když se přistěhovaly do nového města, ale i ostatní poznávaly nové lidi. Také jim přináší každodenně **nové zkušenosti**. Koordinátorky zde také získaly nové **dovednosti a znalosti**.

„Já jsem se přistěhovala do (název města) a nikoho jsem tu neznala a poznala jsem tady v centru spoustu lidí. A fajn lidí a dětí.“ (R1)

„No dává mi to ohromnou řadu zkušeností každý den.“ (R2)

Získávají **vhled do situace a politiky města**, jakým způsobem město funguje. Také se koordinátorky R3 a R5 staly prostředníky mezi občany a městem.

„A pak mi to určitě dalo i přehled, co se v tom městě děje, protože já nejsem odsud původně (...) tak určitě i takovou představu, jakým způsobem funguje to město.“ (R4)

Závěr

Mateřská centra jsou v České republice již více než dvacet let. Za tuto dobu se rozšířila jejich myšlenka po celé republice a počet center, která jsou součástí Sítě MC je skoro tři sta. Mnoho dalších center existuje neoficiálně, aniž by byly zaregistrovaná jako neziskové organizace. Takže skutečný počet mateřských center v České republice není známý. Neustále vznikají nová centra, nejen již ve městech, ale i na vesnicích. Centrum poskytuje rodičům na mateřské a rodičovské dovolené možnost zajímavě využít svůj čas i svých dětí, nemusí zůstat pouze doma, ale mohou takto poznat nové přátele, získat nové dovednosti a zkušenosti a zajistit různorodou zábavu pro své děti.

Každé centru je jiné, to je základní věc, která platí na všechny centra. Je tomu i tak na Náchodsku, kde si jedno centrum vystačí s tím, že poskytuje matkám místo, kde se setkávají, využívají smysluplněji svůj čas, aby si s dětmi pohrály a popovídaly si s jinými matkami. Naopak jiné centrum se rozšířilo tak, že poskytuje program pro všechny věkové kategorie a stalo se středem komunity.

Centra na Náchodsku byla zakládána z různých důvodů, převážně je zakládaly matky na rodičovské dovolené, ale také se zde objevily případy, kdy byla centra založena zastřešující organizací například domem dětí a mládeže nebo oblastní charitou, které reagovaly založením mateřského centra na nedostatek služeb poskytované kategorii matek a malých dětí svojí organizací.

Finanční prostředky získávají centra především od města, z grantů, příspěvků z Ministerstva práce a sociálních věcí, kraje a sponzorů. Každé centrum má rozdílný podíl mezi jednotlivými zdroji příjmů. Vstupné je jen doplňujícím finančním zdrojem pro centra. Některá centra získávají finanční prostředky také ze spolupřádání vzdělávacích kurzů.

O zajištění programu pro matky a děti se starají dobrovolně aktivní maminky. Pokud centrum nabízí i odborné kurzy, tak ty vedou odborní lektoři. K rozšíření služeb dochází prostřednictvím zájmu návštěvníků, a pokud se podaří rozšířit prostory centra. Zapojení maminek do chodu centra je různé a proměnlivé. Všechny koordinátorky by si přály větší účast maminek na programu centra. Většina center kromě jednoho zaměstnává, alespoň jednu pracovníci na pracovní úvazek, která měla na starosti chod centra, finance, papírování a podobně. Matky většinou nedostávají žádné finanční odměny za svou pomoc centru, většinou mají třeba vstup zdarma apod. Málo maminek se skutečně zapojí do fungování centra. Ve všech centrech shodně tvrdily, že matky si nejraději přijdou, posedí, popovídají si, děti si

pohrají. Centra se snaží naopak udělat program atraktivní, aby se matky a děti zapojily spolu a vytvářely si spolu pevnější pouto.

Funkcí mateřského centra není již jen pomoc vyjít ženě z izolace domova, setkat se s ostatními rodiči a vyměňovat si zkušenosti nebo se vzdělávat ve výchově a péči o děti. Centrum může také vzdělávat rodiče pro jejich pracovní život. Zatímco jsou na mateřské a rodičovské dovolené, mohou si usnadnit návrat do zaměstnání prostřednictvím jazykových, počítačových a rekvalifikačních kurzů. Může nabízet vyžití pro starší děti v podobě výtvarných, vzdělávacích a pohybových kroužků. Poskytuje nabídku aktivit i pro jiné dospělé nejen rodiče s malými dětmi. Většinu kurzů, ale stále využívají především maminky.

Centrum poskytující program pro všechny věkové kategorie, se stává skutečným středem komunity, kde fungují sousedské vztahy, rozšiřuje se vzájemná pomoc a myslím, že dobře naplňuje myšlenku, že mateřské centrum zastupuje rozšířenou rodinu a společnou komunitu. Mateřské centrum se stává prostředníkem mezi městem a občany, kdy lidé sem mohou přijít se svými problémy a koordinátorky je budou tlumočit dále. Například centrum funguje jako osadní výbor, který v této části města nefunguje nebo koordinátorka centra je součástí komunální politiky nebo bývalé maminky pracují na oborech sociální péče a práce a pomáhají centru prosadit záležitosti týkající se rodiny a dětí. Mohou se v něm setkávat matky a společně řešit otázky, které je zajímají nejen týkající se dětí, rodiny, péče o domácnost, ale i místní situaci v politice města, nebo návrat do zaměstnání. Je to prostor, kde dochází k aktivizaci maminek a jejich zapojení do veřejného života města.

Dětem poskytuje centrum první možnost začlenění do kolektivu a prospívá jim zde strávený čas při snadnějším přechodu na režim v mateřské školce. O prázdninách supluje funkci školky prostřednictvím příměstských táborů.

Návštěvníky centra jsou především matky a děti, ale centrum je otevřené všem. Koordinátorky o návštěvnících mluví především jako o matkách. Do centra chodí i ostatní členové rodiny, ale ti především využívají program zaměřený na ně. Dopolední programy jen málo navštěvují otcové a další příbuzní.

Spolupráce mezi centra je omezená, pokud se nachází v jednom městě více center, dochází k neochotě spolupracovat a považují se vzájemně za konkurenci. Mezi centry, která sídlí v odlišných městech je chuť podniknout nějakou spolupráci, ale většinou dojde k vzájemným návštěvám a dále se nerozvine.

Pokud jsou centra součástí Sítě mateřských center, považují ji za velice prospěšnou organizaci, která jim poskytuje informace, poradenství a nabídku zajímavých programů, které mohou uspořádat v centru.

Prameny

Letáky Klub Sun Náchod 2014

Stanovy sdružení Klub Sun Náchod

Webové stránky Klub SUN Náchod, mateřské centrum Hopsáček (cit. 23. 6. 2014)

< <http://hopsacek.ttnet.cz/> >

Facebookové stránky Klub SUN Náchod, mateřské centrum Hopsáček (cit. 23. 6. 2014)

<[https://www.facebook.com/pages/Klub-SUN-N%C3%A1chod-MC-](https://www.facebook.com/pages/Klub-SUN-N%C3%A1chod-MC-Hops%C3%A1%C4%8Dek/169523133064985?fref=ts)

[Hops%C3%A1%C4%8Dek/169523133064985?fref=ts](https://www.facebook.com/pages/Klub-SUN-N%C3%A1chod-MC-Hops%C3%A1%C4%8Dek/169523133064985?fref=ts) >

Rozhovor s koordinátorkou mateřského centra Hopsáček, 10. 6. 2014

Leták mateřského centra Klíček květen, červen 2014

Facebooková stránka mateřské centrum Klíček (cit. 23. 6. 2014)

<[https://www.facebook.com/pages/Mate%C5%99sk%C3%A9-centrum-](https://www.facebook.com/pages/Mate%C5%99sk%C3%A9-centrum-Kl%C3%AD%C4%8Dek/613634208694931?fref=ts)

[Kl%C3%AD%C4%8Dek/613634208694931?fref=ts](https://www.facebook.com/pages/Mate%C5%99sk%C3%A9-centrum-Kl%C3%AD%C4%8Dek/613634208694931?fref=ts) >

Rozhovor s koordinátorkou mateřského centra Klíček 4. 6. 2014

Letáky mateřského centra Macíček 2014

Webové stránky mateřského centra Macíček (cit. 23. 6. 2014)

<[http://dekonachod.cz/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-](http://dekonachod.cz/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=46&stromhlmenu=46)

[all&rstema=46&stromhlmenu=46](http://dekonachod.cz/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=46&stromhlmenu=46) >

Rozhovor s koordinátorkou mateřského centra Macíček 6. 6. 2014

Letáky mateřské centrum Na Zámečku 2014

Výroční zpráva 2012 mateřského centra Na Zámečku

Webové stránky mateřské centrum Na Zámečku (cit. 23. 6. 2014)

< mcnazamecku.net >

Facebookové stránky mateřského centra Na Zámečku (cit. 23. 6. 2014)

< <https://www.facebook.com/nazamecku.materskecentrum?fref=ts> >

Rozhovor s koordinátorkou mateřského centra Na Zámečku 11. 6. 2014

Výroční zpráva Oblastní charity Červený Kostelec 2012

Webové stránky mateřského centra Veselý kopeček (cit. 23. 6. 2014)

< <http://hacko.ochck.cz/materske-centrum.html> >

Rozhovor s koordinátorkou mateřského centra Veselý kopeček 10. 6. 2014

Literatura

- BADINTER, E. 1998. *Materská láska: od 17. storočia po súčasnosť*. Bratislava: Aspekt.
- BELKOVÁ P., HEGEROVÁ L. A VEVERKOVÁ H. 2011. *Klíč k práci po mateřské dovolené*. Sedlčany: Mateřské centrum Petrklíč, o.s..
- BEZDĚKOVÁ, P. 2008. *Mateřská centra v Ústí nad Labem z pohledu koordinátorek*. Praha: Bakalářská práce FHS UK
- BOSNIČOVÁ, N. a KOLÁŘOVÁ, J. 2012. *Kde to ladí a kde to skřípe: sladování práce a péče v mezinárodní perspektivě*. Praha: Gender Studies o.p.s.
- DISMAN, M. 2007. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.
- FRIČ, P. 1998. *Aktivity a potřeby neziskových organizací v ČR: Výsledky kvantitativního sociologického šetření*. Praha: Agnes – Agentura neziskového sektoru & ICN – Informační centrum nadací a jiných neziskových organizací.
- GROOTS. (online). (cit. 24. 6. 2014). Dostupné z < www.groots.org >
- HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- HUAIROU. (online). (cit. 24. 6. 2014). Dostupné z <[www. huairou. org](http://www.huairou.org) >
- CHALOUPKOVÁ, J. 2002. *České ženské hnutí po roce 1989: čtyři případové studie ženských organizací*. Praha. Bakalářská práce FHS UK.
- CHALOUPKOVÁ, J. 2006. „Základní charakteristika prožensky orientovaných neziskových organizací v České republice.“ (online) Gender, rovné příležitosti, výzkum 7 (2). (cit. 24. 6. 2014).
- JAECKEL, M. 2007. *Spreading like a Wildfire: The Development of Mother centers into a Global Movement*. The Netherlands: the Bernard van Leer Foundation
- JAECKEL, M. 2008. *Mother Centres in the Czech Republic: Case Study*. (online). (citace 24. 6. 2014). Dostupné z: <http://www.mine.cc/files/7Case_Study_Czech_Republic.pdf>.
- JAECKEL, M. 2009. *Mother Centers – Creating Caring Communities*.(online).(cit. 24. 6. 2014).

<<http://monikajaeckel.com/wordpress/2009/08/17/mother-centers-creating-caring-communities/>>

KOLÍNSKÁ, R. 1995. *Mateřská centra*. Praha: Pražské matky.

KŘÍŽOVÁ, A., DUDOVÁ, R., HAŠKOVÁ, H., MAŘÍKOVÁ, H. a UHDE Z. (eds.) 2008: *Práce a péče, Proměny „rodičovské“ v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. Praha SLON

KŘÍŽOVÁ, A, MAŘÍKOVÁ, H., HAŠKOVÁ, H. A FORMÁNKOVÁ, L. (2011): *Pracovní dráhy žen v české republice*. Praha: SLON.

KUCHAŘOVÁ, V. (ed). 2009. *Péče o děti předškolního a raného věku*. Praha: VÚPSV. v.v.i.

MAREČKOVÁ, J. (2008): *Sít' mateřských center o.s.- případová studie zastřešující organizace*. Praha: Bakalářská práce FHS UK

MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, M. (2009): *Rodina a práce- jak je sladit a nezbláznit se*. Praha: Portál.

MAŘÍKOVÁ, H (ed.), KŘÍŽOVÁ, A. a VOHLÍDALOVÁ, M. (2012): *Živitelé a živitelky: reflexe (a) praxe*. Praha: SLON

MAULE, J. 2005. *Servisní nestátní neziskové organizace*. České Budějovice: Attavena.

MINE. (online). (cit. 24. 6. 2014). Dostupné z < www.mine.cc/node/18>

PRAŽSKÉ MATKY. 1998. *I. kongres mateřských center: Jak začít: Mozaika zkušeností mateřských center*. Praha: Pražské matky.

SÍŤ MC V ČR. 2003. *Sít' mateřských center v České republice: ohlédnutí za uplynulých 10 let*. Praha: Sít' mateřských center v České republice.

SÍŤ MC V ČR. 2006. „Kdo je kdo na mezinárodním poli.“ *Půl na Půl: Bulletin Sítě mateřských center v České republice* 2006 (1): 13-14.

SÍŤ MC V ČR. 2007. „Garance Sítě mateřských center“. (online) Praha: Sít' mateřských center v České republice. (cit. 24. 6. 2014). Dostupné z: <<http://www.materskacentra.cz/>>.

SÍŤ MC V ČR. 2007. „*Etický kodex*“. (online) Praha: Síť mateřských center v České republice. (cit. 24.6.2014). dostupné z: <www.materskacentra.cz>.

SÍŤ MC V ČR. „*Úkoly Sítě MC*“. (online). (cit. 24. 6. 2014). Praha: Síť mateřských center v České republice

SÍŤ MC V ČR. 2009. *Půl na Půl: Bulletin Sítě mateřských center v České republice* republice (13). (cit. 24. 6. 2014). Dostupné z: <www.materskacentra.cz>.

SÍŤ MC V ČR. 2010. *Půl na Půl: Bulletin Sítě mateřských center v České republice* republice (15). (cit. 24. 6. 2014). Dostupné z: <www.materskacentra.cz>.

SKÁLOVÁ, H. (ed.). 2012. *Na křižovatce pracovního a osobního života: možnosti a bariéry. Bulletin pro rodiče I.* Praha: Gender Studies.

SKÁLOVÁ, H. (ed.). 2012. *Na křižovatce pracovního a osobního života: možnosti a bariéry. Bulletin pro rodiče II.* Praha: Gender Studies.

SKOVAJSA, M a kol. 2010. *Občanský sektor: Organizovaná občanská společnost v České republice.* Praha: Portál.

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie.* Brno: Sdružení Podané ruce a Boskovice: Albert.

TOMEŠOVÁ BARTÁKOVÁ, H. 2009: *Cesta zpátky. Návrat žen po rodičovské dovolené na trh práce v české republice.* Brno: Masarykova univerzita

VODÁKOVÁ, A. A VODÁKOVÁ, O. (eds.) 2003: *Rod ženský. Kdo jsem, odkud jsme přišly, kam jdeme?* Praha: SLON

VODRÁŽKA, M. 2006: „*Aktivismus bez hnutí nebo protohnutí?: ženské organizace a skupiny v ČR v letech 1989-2006*“ S. 61-80 in H. Hašková, A. Křížková, M. Linková: *Mnohohlasem: vyjednávání ženských prostorů po roce 1989.* Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR